

İslâmî
Türk Edebiyatı
Sempozyumu

Tanzimat Sonrası Türk Şiirinde Hazreti Peygamber ve Gül

Prof. Dr. İsmail Çetışli¹

Milletler, her türlü maddî ve manevî varlıklara olan ilgi, sevgi, korku ve nefretlerini; Tanrı, insan ve tabiat karşısındaki duruş ve tavırlarını; geleceğe yönelik beklenti, ümit ve hayâllerini; çeşitli konular hakkındaki duygu ve düşüncelerini, ortaya koydukları sanat, kültür ve medeniyetlerine yansıtır; hatta açıkça ifade ederler. Bu bakımdan her sanat, kültür ve medeniyet, ait olduğu milletin dünya görüşü; Tanrı, varlık, insan ve tabiat anlayışını yansıtan birer ayna durumundadır. Özellikle kültürün ana unsurlarının başında yer alan sanat aynası, millete ait değerleri estetik formlar içinde yansıtması bakımından son derece önemli ve değerlidir. Üstelik sanat, milletin değerlerini dünden bugüne, bugünden de yarına taşıyan en sağlam ve en etkili kültür köprüsüdür. Bu anlayışla Türk kültürü ve sanatına eğildiğimizde, kendimizi ve mensubu bulunduğumuz milleti çok daha yakından tanıma imkânı buluruz.

Müslüman Türk milletinin kültür, sanat ve estetik dünyasını yansıtmada bir hayli önemli olduğuna inandığımız iki nâdide değer; **Hz. Peygamber ve Gül**'dür.

Bunlardan İslâm dininin peygamberi olan Hz. Muhammed, yalnız inanç dünyamızın değil, yaklaşık on asırlık tarih içindeki bütün hayatımızın vazgeçilemezlerinin başında yer alır. Sadece ilk İslâmî eserlerden günümüze kadarki bin yıllık tarih içinde kaleme alınmış bulunan “*Na't*”, “*Esmâ-i Nebî*, *Mucizât-ı Nebî*, *Gazavât-ı Nebî*, *Ahlâku'n-Nebî*, *Hicretü'n-Nebî*, *Vefâtü'n-Nebî*, *Hilye-i Şerif*, *Şemâil-i Şerif*, *Sîrel Sîyer*, *Mevlid*, *Miracnâme*, *Şefâatnâme*, *Bî'setnâme*, *Kırk Hadis*, *Yüz Hadis*, *Bin Hadis*” veya başka isimler altındaki edebî veya gayr-i edebî; manzum veya mensur binlerce eser, Türk kültürü ve edebiyatında Hz. Peygamber'in yeri ve önemi hakkında fikir edinmemiz için yeterlidir.

Güle gelince. Türk kültürü ve edebiyatının önemli unsurlarından olan

¹ Pamukkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

gül, özellikle sevgi ve güzellik duygumuz ile güzellik algımızı yansıtmada az bulunur aynalardan birisidir. İnsanımız onu, renginin göz alıcılığı, kokusunun güzelliği, biyolojik varlığının saflığı, tazeliği ve narinliği ile çiçeklerin şahı (şâh-ı ezhâr) seviyesine yükseltmiştir.² Bunun içindir ki, öncelikle isimlerimizde olmak üzere, günlük hayatımızın farklı alanlarında (hali, kumaş, kitap vb.) veya edebiyat, musiki, mimarî, minyatür, hat, çini, ebrû vb. sanatlarımızda sık sık gül ile karşılaşırız.

Bu çerçevede edebiyatımıza baktığımızda, başta Divan edebiyatı olmak üzere Türk edebiyatının hemen her dönemi, her eğilimi ve her tarzında gül unsuruyla karşılaşmak mümkündür. Bunun ötesinde gül, edebiyatımızda çoğu zaman -gerçek veya sembolik anlam/anlamlarıyla- başlı başına edebî eserlerin konusu olmuştur. Divan edebiyatı geleneği sınırları içindeki *Gül ü Bülbül* (Kara Fazlî, Bekâyî, Gazi Giray), *Gül ü Nevrûz* (Lutfî), *Gül ü Sabâ* (Necatî), *Gül ü Mül* (Râsîh), *Gül ü Hüsvrev* (Tutmacı), *Gülşennâme* (Gülşehri), *Gülşen-âbâd* (Şemseddin Sivasî), *Gülşen-i Envâr* (Taşlıcalı Yahya) mesnevileri yanında pek çok şairin gül redifli gazel ve kasideleri bunun açık delilidir.³

Kültür, sanat ve edebiyatımızın yaygın bir unsuru ve konularından biri olmanın tabîi sonucu olarak gül, yüzyıllar içinde bilinen gerçek anlamının dışında yan anlamlar veya yeni anlamlar kazanarak kendisi dışındaki varlıkları anlatma hususunda sembolleşmiştir. Basit bir teşbih olmanın çok ötesindeki söz konusu sembolleşme, bir yönüyle milletin güle olan alâkasının derecesini yansıtırken; diğer yönüyle varlıklara bakış ve algılayışının; zihin ve muhayyile dünyasının ipuçlarını verir.

Dikkatini daha çok görünenin ötesindeki metafizik âlem üzerine yoğunlaştıran Türk sanatkarı, fizikî/görünen âlemin hulâsası olan tabiatı, “daha üst seviyede bir gerçekliğin yansıdığı ayna olarak” gördüğü için “kendini ifade ederken kaçınılmaz olarak tabiata dayalı bir sembolizm” geliştirmiştir.⁴ Batı’nın “mimesis”e dayalı sanat anlayışından çok farklı olan bu tavır, “tecrit” tarzı sanat anlayışını gündeme getirir. Gülün gerçek anlamını aşarak çeşitli varlık ve olguları ifade eden bir sembol hâline gelmesi, “tecrit” tarzı bir sanat anlayışının en güzel örneklerinden birisidir.

² Bu konuda daha geniş bilgi için bkz: Beşir Ayvazoğlu, *Güller Kitabı*, Ötüken Yay., İst. 1992; Nâzım H. Polat, *Türk Çiçek ve Ziraat Kültürü Üzerine Cevat Rüşdü'den Bir Güldeste*, Kitabevi Yay., İst. 2000; Cemal Kurnaz, “Gül”, *İslâm Ansiklopedisi*, C. 14, TDV Yay., İstanbul 1996, s. 219-222.

³ Bkz. İskender Pala, *Gül Şiirleri*, Kapı Yay., İstanbul 2007; Abdulmuttalip İpek, *Klasik Türk Şiirinde Gül Redifli Kasideler*, Fırat Ü. Sosyal Bilimlen Ens. Elazığ 2008, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).

⁴ Beşir Ayvazoğlu, *Güller Kitabı*, 1992, s. 83.

Söz konusu sembolleşme, öncelikle toplumun ve özellikle üstün sezgi gücüne sahip sanatkârın zihni ve muhayyilesinde oluşmakla birlikte asıl dilde somutlaşır ve tezahür eder. Ancak dil, çoğu zaman ait olduğu toplumun veya sanatkârın duygu ve düşüncelerinin ifadesinde yetersiz kalabilir. Bunun için toplum ve sanatkâr, kelimelere ve onların karşılıkları olan varlıklara gerçek anlamlarının dışında yeni anlamlar yüklemek durumunda kalır. “*Mecaz*”, “*kinaye*”, “*teşbih*”, “*istiare*”, “*alegori*”, “*sembol*”, “*mazmun*” ve “*imaj*”, herhangi bir duygu, düşünce, hayâl veya varlığı, çeşitli yönleri veya ilgileri sebebiyle başka şeylerle ilişkilendirerek anlatma; dolayısıyla kelimelere yeni anlamlar yükleme yolunda başvuru belli başlı söz sanatlarıdır.⁵

Gülün kültür ve edebiyatımızda konumuzla ilgili olarak kazandığı pek çok sembolik anlamından (aşk, sevgili, güzellik, fânîlik, ateş, şarap, kadeh vb.) bahsedilebilir.⁶ Biz burada söz konusu sembolik anlamlardan, konumuzun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacağını düşündüğümüz ve lüzumuna inandığımız birkaçı üzerinde durmakla yetineceğiz.

a- Gül=Güzellik/Sevgili: Kültür ve edebiyatımızda güle yüklenen sembolik anlamların başında “güzellik” ve onun beşerî sembolü olan “sevgili” gelir. Özellikle Divan şiirinde sevgili güzelliği, saflığı, tazeliği, inceliği, narinliği; bedeni, yüzü, yanakları ve dudaklarının rengi, kulaklarının şekli; bedeninin kokusu bakımından güle teşbih edilir. Bir adım sonra da seven-sevilen/âşık-maşuk arasındaki kalbî alâka, gül-bülbül ikilisinde somutlaşarak edebiyatımızın vazgeçilmez mazmunları arasına girer.

Söz konusu anlayış ve yaklaşım, -kendi estetik anlayışı içinde- Halk edebiyatı ve Tanzimat sonrası Türk edebiyatı içinde de varlığını sürdürür. Mânî, türkü, atasözü, ninni, ağıt, ilâhî gibi çeşitli türleriyle Halk kültürü ve edebiyatında önemli bir yoğunlukta gerçek ve sembolik

⁵ Bu konu için bkz. M. Kaya Bilgeci, *Edebiyat Bilgi ve Teorileri*, Atatürk Ü. Edebiyat Fak. Yay., Ankara 1980; Menderes Coşkun, *Sözün Büyüsü Edebi Sanatlar*, Dergâh Yay., İstanbul 2007; Doğan Aksan, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Be-ta Basım Yay., Ankara 1993; G. Lakoff-M. Johnson, *Metaforlar Hayat, Anlam ve Dil*, (Çev. G. Y. Demir), Paradigma Yay., İstanbul 2005.

⁶ Nurhan Varlı, *Türk Şiirinde Gül Kavramının İşleniş Tarzlarının İncelenmesi*, Niğde Ü. Sosyal Bilimler Ens. Niğde 2009, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi); Doç. Dr. Bilal Kemikli, “Türk Kültüründe Hz. Peygamber ve Gül İmaji”, sonpeygamberinfo.com; Abdulluttalip İpek, “Klâsik Türk Şiirinde Sembolik Bir Değer Olarak Gül”, *Adıyaman Ü. Ulusal Eski Türk Edebiyatı Sempozyumu*, Ankara 2010, s. 365-372.

anlamda kullanılan gül, Tanzimat sonrası Türk şiirinde de -gelenek-selleşmiş anlamlarının dışında- yeni anlamlar kazanarak kullanılmaya devam etmiş ve etmektedir.⁷

b- Gül=İlâhî Güzellik ve O'na Duyulan Aşk: Gül, tasavvuf kültürü ve edebiyatında, beşerî veya fizikî güzel ve güzelliği aşarak ilâhî veya metafizik güzel ve güzelliğin; dolayısıyla da aşkın sembolü olarak karşımıza çıkar. Hz. Peygamber'in; "*Kırmızı gül, Allah'ın ibtişamının tezahürüdür*" hadisini bu bağlamda düşünmek gerekir.⁸

Gülün ilâhî güzellik ve O'na duyulan aşkı karşılayan anlamının ayrıntısına girdiğimizde, gonca gülün "vahdet"i ve "halvet hâli"ni; açılmış gülün "kesret"i veya sırrın açığa vurulmasını; gül bahçesinin (gülşen, gülistan) de ilâhî güzelliği yansıtmaya hazır "temiz ve saf gönül"ü sembolize ettiğini görürüz.

Bunların ötesinde gül, tarikatlarda (Kadiriye, Rifaiye, Halvetiye, Nakşibendiye, Bayramiye vb.) ve tarikat mensuplarının kılık-kiyafet unsurlarında sembolik olarak pek çok farklı anlamda kullanılmıştır.⁹ Ayrıca gül, yine tasavvuf kültürü çevresinde, ömrünün kısalığı sebebiyle dünya hayatının fânîliğini anlatan bir semboldür. Bu arada "gül" veya "verd" kelimelerinin içerdiği harflere pek çok sembolik anlam yüklenmiştir.¹⁰

c- Gül=Hz. Muhammed: Gülün Türk kültürü ve edebiyatındaki bir başka yaygın sembolik karşılığı, hiç şüphesiz, Hz. Muhammed'dir. Edebiyatımızda çeşitli vasıflarından dolayı "*can*", "*canan*", "*yâr*", "*sev-gili*", "*Leylâ*"; "*sultan*", "*padişah*", "*şah*", "*melik*", "*taç*"; "*mürşit*", "*muallim*", "*rehber*"; "*güneş*", "*ay*", "*yağmur*", "*inci*"; "*tabip*", "*der-man*"; "*Hızır*", "*âb-ı hayat*", "*kardelen*" gibi pek çok edebî sembolle karşılanan Hz. Peygamber, bunlardan daha çok gül sembolüyle karşılanır.

"*Gül-i Muhammedi*" veya "*Verd-i Muhammedi*" olarak bilinen hilyeler bir yana, "*gül suyu*"nun "*gülâbdan*"lardan etrafa yayılan "*gül kokusu*" atmosferi içinde kutlanan mevlit törenlerindeki "*gül lokumu*" ve "*gül şerbeti*" ikramı, bunun somut ve meşhur örneklerinin başında yer alır. Bu sebeple Hüseyin K. Ece Hz. Peygamber'e "*sembolü gül olan sevgili!*" diye hitap eder (Gül Muştusu Sahibi).

⁷ M. Fatih Andı, "Modern Türk Şiirinde Gül İmajı", *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta Belediyesi Yay., Isparta 2005, s. 3-20.

⁸ Beşir Ayvazoğlu, *Güller Kitabı*, s. 86.

⁹ Bkz; Ramazan Muslu, "Tarikat Gülleri ve Sembolik Anlamları", *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, s. 131-136.; Doç. Dr. Bilâl Kemikli, "Türk Kültüründe Hz. Peygamber ve Gül İmajı", sonpeygamberinfo.com

¹⁰ Bkz. Bilâl Kemikli, "Türk Kültüründe Hz. Peygamber ve Gül İmajı", sonpeygamberinfo.com

Kısacası Türk-İslâm tarihinde başlı başına bir “Gül Medeniyeti”nden bahsetmek mümkündür. Ümmî Sinan’ın aşağıdaki dörtlükleri, söz konusu gül medeniyetini çok yakından idrak etmenin güzel ifadesini içerir.

*Seyrümde bir şebre vardım / Gördüm sarayı güldür gül
Sultanmın tacı tabtı / Bağı duvarı güldür gül*

*Orada gül alırlar, gül satarlar / Gülden terazi tutarlar
Gülü gül ile tartarlar / Çarşı pazarı güldür gül*

(Ümmî Sinan)

Öte yandan Sezai Karakoç, gül metaforu üzerine kurduğu *Gül Muştusu* isimli eserinde, geçmiş İslâm kültür ve medeniyeti kadar, aynı eksende vücut bulmasını arzuladığı yeni “diriliş”i de “gül uygarlığı” çerçevesinde tahayyül eder.

*Nişanlarda gül şerbeti içilir
Hastalara gül şurubundan ilaç
Gül bir yeni yıl gibi
Yetişir evlere muştı gibi*

.....

*Salâvatlarla gül derer
Gül dağıtır
Gül satarlar
Bir gençlik gibi açılan sokak ağzlarında
En çok gül sebilinin kenti bu kenttir
Her evin penceresinde dizili gül şişeleri
Ölüme çare gibi boşaltılan
Büyük hastalıklarda
Üstündeki küf tabakası aralanarak
Yudum yudum bardaklara*

(Sezai Karakoç, Gül Muştusu)

Netice itibarıyla gül, gerek gerçek varlığı gerekse gerçek varlığı etrafında Türk kültürü içinde teşekkül etmiş sembolik varlığıyla, hayatımız kadar kültür, sanat ve medeniyetimizin de vazgeçilemezleri arasında yer alır.

Bizim bu bildirideki amacımız; yaklaşık 500 şairin, Tanzimat sonrası dönemde kaleme aldıkları 1.500 civarındaki manzumeden hareketle, belirtilen dönemdeki Türk şiirinde Hz. Peygamber-gül veya gül-Hz. Peygamber ilişkisini tasvir ve tahlil etmektir.

I- Hz. Peygamber-Gül İlişkisi

A- Teşbih ve İstiare Düzeyinde Hz. Peygamber-Gül İlişkisi

Edebiyatımızda Hz. Peygamber-gül ilişkisinin ilk adımı veya ilk boyutu, “teşbih” ve “istiare” sanatları¹¹ çerçevesinde O’nun zâtı, manevî kimliği, maddî/bedenî/fizikî varlığı, çeşitli uzuvları, misyonu, zamanı, üzerinde yaşadığı mekânı ile gül arasında yakınlık, benzerlik veya aynılık görülerek güle benzetilmesidir. Hz. Peygamber’in hiçbir beşere nasip olmayan bedenî/fizikî güzelliğini; bu güzellikle bütünleşen üstün vasıflarını anlatmak; O’na duyduğu sevgi, aşk, bağlılık ve hayranlığını ifade etmek isteyen şair, duygu, hayâl ve inançlarını gülle ilişkilendirerek anlatma yolunu tercih eder. Aslında bu tavır, İslâmiyet sonrası Türk şiirinde başlayıp giderek yaygınlık kazanan geleneksel bir yaklaşımdır. Çünkü başta Ahmet Yesevî, Yûnus Emre, Fuzûlî, Süleyman Çelebi olmak üzere pek çok şairimiz, yüzyıllar öncesinden Hz. Peygamber’i güle teşbih eden güzel örnekler kaleme almışlardır.¹²

*Terlese güller olurdu her teri
Hoş direrlerdi terinden gülleri*

(Süleyman Çelebi, Mevlid)

*Ârızın yâdıyla nem-nâk olsa müjgânım nola
Zâyi’ olmaz gül temennâsıyla vermek hâre su*

(Fuzûlî, Su Kasidesi)

Tanzimat sonrası dönemde Hz. Peygamber’den bahseden şairlerin önemli bir kısmı, kaleme aldıkları manzumelerinde, Hz. Peygamber-gül ilişkisini, yine teşbih veya istiare sanatı çerçevesinde ifade etmeye devam ederek bu geleneği sürdürmüş; O’nun adına lâyük “gül destanı” yazmaya çalışmışlardır. Bu bağlamda onlar, Hz. Peygamber’in zâtı, yüzü/cemâli, yanakları, dudakları, saçları, elleri, ayakları, teni, kokusu, sesi, sözü, sünneti, elbisesi, zikri, zamanı, mekânını güle benzetirler. Söz konusu benzetmenin istikâmeti kimi zaman güzelliği, kimi zaman rengi, kimi zaman kokusu ve kimi zaman da hem güzelliği hem rengi hem de kokusu bakımındandır.

Meselâ Hüseyin K. Ece, “Gül Muştusu Sahibi” isimli manzumesinde Hz. Peygamber ile ilgili hemen her şeyi gül sembolüyle verir. Buna göre “gül muştusu” sahibi Hz. Peygamber, “gül çağı”nın efendisi, sembolü

¹¹ Konuyla ilgili metinlerde teşbih (mufassal, belîğ, müekked, mücmel, maklub vb.) veya istiarenin (açık, kapalı) pek çok çeşidiyle karşılaşmak mümkündür.

¹² Bkz. Emine Yeniterzi, *Divan Edebiyatında Na’t*, TDV Yay., Ankara 1993.

“gül” olan sevgilidir. Çünkü “gülnur boylu”, terinden “güller derilen” ve ayağında “gül tozu” bulunan bu sevgilinin siması “güleç”, bakışı “gülce” veya “gül gibi”, gülüşü binlerce “gülgamze”, sözü “gül beyaz”; evi “gülistan”, sokağı “gül yolu”, göğü “gülden yıldızlar”la doludur.

*Siması güleç; bakışı gülce,
Çevresi nur, dili bülbülce
Ayağında gültozu, yüzünde bahar
Mevsimler onunla yeniden doğar,
Bakışı gül gibi, kelamu gül beyaz,*
(Hüseyin K. Ece, Gül Muştusu Sahibi)

Burada söz konusu yaklaşım tarzıyla ilgili bazı yanlış anlaşılmalara meydan vermemek için bir hususa açıklık getirmek isteriz. Edebiyatımızda yaygın olan anlayışı veya kanaat, her türlü benzetme sanatında zayıf olanın (benzeyen) güçlü, meşhur ve üstün olana (kendisine benzetilen) benzetilmesi veya benzetildiği istikâmetindedir. Bu anlayış veya kanaat doğru olmakla birlikte, her zaman kesinlik arz etmez. Zira -bildirimizin “Gül-Hz. Peygamber İlişkisi” bölümünde de görüleceği gibi- zaman zaman kurgu ters çevrilerek güçlü, meşhur ve üstün olan zayıf olana benzetilebilir.

1- Hz. Peygamber’in Zâtı: Ayrıntıya girmeden belirtelim ki, şairlerimize göre, Hz. Peygamber kimlik ve kişiliği, maddî ve manevî varlığı; yani zâtı itibarıyla Allah’ın insanlığa sunduğu bir gül; “*Hallâk-ı Cemâl’in gülü, gülzârı*”dır. Dünya gözüyle bu güzelliği seyretme şerefine ermiş olan sahabeden Câbir b. Semüre, bu konudaki şahitliğini şöyle dile getirir: “*Mehtaplı bir gecede, Peygamber Efendimiz’i kırmızı renkli elbisesi ile gördüm de mukayese için bir O’na baktım, bir de aya. Vallahi O, aydan daha güzeldi.*”¹³ Yaman Dede ve Şeref Hanım’ın aşağıdaki beyitlerinde olduğu gibi, pek çok şairimiz bu konuda hem Câbir b. Semüre ile hem de kendi aralarında hemfikirlerdir.

*Sen aşk-ı Hudâ, hüsn-i Hudâ, lutf-ı Hudâ’sın
Hallâk-ı Cemâl’in gülü, gülzâr-ı Muhammed!*

(Yaman Dede, Na’t-ı Şerif)

*Gül-i zibâ-yı zâtm eylemiş Hak yâ Resûlullah
Hezâr ihsânına şayân u elyâk yâ Resûlullah!*

(Şeref Hanım, Tahmis-i Na’t-ı Resûl)

İbrahim Özgüleç, bu noktadan bir adım daha geriye giderek yaratılışın ve kâinatın var oluş temelinde O Gül’ün bulunduğunu belirtir.

¹³ Ali Yardım, *Peygamberimiz’in Şemâli*, Damla Yayınevi, İstanbul 1997, s. 67.

*Kâinatın temelinde gül vardı,
Ondadır ufukların gül yangını.
Rublara gıda gül kokusu,
O gündün bugüne gülsüz edemez.*

(İbrahim Özgüleç, Ey Gül)

Zâtı itibarıyla bir gül olan Hz. Peygamber, elbette bedenî, beşerî, ruhî ve içtimâî varlığı ile de bir güldür. Bu bağlamda şairlerimizin ilk dikkatini çeken, O'nun bedenî uzuvlarıdır. Onların bu konudaki bilgi ve ilham kaynakları, büyük ölçüde sahabelerin şahadetlerine dayanan “Şemâil-i Şerif” ve “Hilye-i Şerif”lerdir.

2 Hz. Peygamber’in Teni: Necip Saraçoğlu'nun “gül-endam”, M. Ali Eşmeli'nin “gül beden” olarak nitelendirdiği Hz. Peygamber'in teni de gül teşbihi çevresinde şiirlere yansır. Hayrettin Karaman'a göre O'nun pembemsi teninin rengi, ne kış ne de güzün solmayan “gül rengi”ndedir.

Solmaz bir gül rengin ne kış, ne güzün

(Hayrettin Karaman, Şemâil)

*Yeni bir gül gibi pembemsi beyaz,
Aydan enverdi O Sultân-ı Hicaz.*

(M. Ali Eşmeli, Hilye-i Şerife, s. 106)

*O gül tene değen taşı, toprağı
Öpsün gözyaşlarım ey Hira dağı.*

(Servet Yüksel, Ey Hira Dağı)

3- Hz. Peygamber'in Yüzü/Cemâli: Hz. Peygamber'in bedenî uzuvları ile gül arasında en çok benzerlik ve aynılık kurulanı mübarek yüzleridir. M. Fehmi Gerçeker “Hilye-i Fabr-i Âlem”inde, Hz. Peygamber'in “bînazîr” yüzü ve yüzünün pembe rengi ile gül veya gül bahçesi (gülzâr) arasında benzerlik kurar. Şaire göre Hz. Peygamber'in parlayan ve âdeta açılmış güllere benzeyen o güzel yüzüne ait pembe rengin yeryüzü gül bahçesinde bir eşi yoktur. Bu sebeple gül bahçesi olan o güzel yüzü görenlerin “esîr” olmamaları mümkün değildir. O kadar ki, onlar bir daha lâle bahçesini hatırlamayacaklardır artık.

*Parlar yüzünün bu penbe rengi,
Gülzâr-ı zemînde yoktur dengi.*

*Mümkün mü gören o bînazîri
Gül renginin olmasın esîri?*

.....

*Açmış o güzel yüzünde güller,
Geysûsuna bağlıdır gönüller.*

*Bir kere gören o gülzârı,
Yad etmez olurdu lâlezârı.*

(M. Fehmi Gerçekler, Hilye-i Fahr-i Âlem)

Ahmet Efe ise aşağıdaki beytinde güneş ve canın, Hz. Peygamber'in gülden güzel yüzüne duydukları aşkı dile getirir. Öylesine bir aşktır ki bu, güneş O'na pervane; can ise deli-divâne olmuştur. Zira bu "gül yüz", bin Yusuf'u bile güzelliğine hayran eder. Dolayısıyla kalplerinde Gül'e imanı olanlar, O "Gülcemâl"e doyamazlar.

*Gün O'nun gülden güzel vechine pervânedir
Can Onun gülşenine delidir, divânedir.*

(Ahmet Efe, Na't-ı Gülşeni)

*Gözü dikende olanlar,
Gül kokusu duymazmış.
Kalbinde gül olanlar,
Gülcemale doymazmış.*

(İbrahim Özgüleç, Doymazmış)

M. Ali Eşmeli, Hz. Peygamber'in "gül yüzü"nü ne kadar güzel olduğunu anlatırken Hz. Yûsuf'un güzelliği ve bu sebeple başına gelenlere telmihte bulunur. Hz. Yûsuf'un güzelliği karşısında ellerini kesenler, Hz. Peygamber'i görselerdi, mutlaka "dil"lerini (gönül) doğrarlardı.

*Gül yüzün hârikalar hârikası,
Hem de her hârikanın şâhikası!...*

*Seyreden Yûsuf'u kesmişti eli,
Sen'i görseydi yâ, doğrardı dili!...*

(M. Ali Eşmeli, Hilye-i Şerife)

Konuya güzel bir "hüsn-i talil" ve "telmih" sanatı çerçevesinde ifade eden Tahirü'l-Mevlevî'ye göre, Hz. İbrahim, Firavun tarafından ateşe atıldığında ateşin gül bahçesine dönüvermesi, Halilullah'ın o anda Habibullah'ın gül yüzünü hatırlamasındandır.

*Meğer gül rûyini yâd etmiş İbrahim o hâletle
Anunçün nâr gülzâr-ı sefâdır yâ Resûlullah*

(Tahirü'l-Mevlevî, Yâ Resûlullah)

Kısacası Hz. Peygamber'in güzellikte "gülden de öte" olan yüzü, öylesine güzeldir ki, sadece güneşi ve inanan gönülleri değil, bülbülleri bile

mest eder. Böylece şairlerimiz, edebiyatımızın vazgeçilemezlerinden olan “gül-bülbül” mazmununa ulaşmış olurlar.

Öyle güzel ki yüzün

Gülden de öte

(Ahmet Başer, Yâ Resûlullah)

Nûr cemâlinden eserdir, bâğ-ı aşkın gülleri,

Gül cemâlidir Habîbim, mesteden bülbülleri.

(A. Ulvi Kurucu, Derdimendim)

4- Hz. Peygamber’in Yanağı: M. Asım Köksal, Hz. Peygamber’in şemâilini anlattığı manzumesinde, O’nun yanaklarını, güzelliğin “*çift sayfası*” olarak nitelemenin yanında güle de teşbih eder. Bunun ötesinde güller, hep O’nun yanağının bir benzeri olmaya özenmişlerdir.

Güller, o gül yanakların tanzirine özenmiştir!

Güzellikler, yanağının safasıyla bezenmiştir.

Çift sayfası güzelliğin, gülerdi gül yanakları.

Gözler kadar güzel ağız, gül yanağı dudakları.

(M. Asım Köksal, Peygamberimizin Şekli)

Hz. Peygamber’in yanaklarının güzelliği, terlediğinde bir kat daha artar ve üzerindeki şebnemlere benzeyen ter damlalarıyla tıpkı gül üstüne inciler saçılmışsa döner.

Terlerse yanaklarında terler,

Şebnemlere benziyordu, derler

Kıp kırmızı, tâze gül açmış,

Gül üstüne inciler saçmış..

(M. Fehmi Gerçeker, Hilye-i Fahr-i Âlem)

Şeyh Es’ad Erbilî’ye göre Hz. Peygamber’in gül renkli yanaklarına âşık olanlar, ne mal ve mülk ne zevk ve safa ne de can isterler. Nitekim O’nun bolluk ve bereket baharına eremeyen Muallim Nâcî’nin yüzünün rengi sararıp solmuş (hazânî); O’nun yanağının güllerini hatırlamanın üzüntüsüyle döktüğü gözyaşları ise “erguvanî” olmuştur.

Gül-i ruhsârına meftûn olanlar şüphesiz sensiz

Ne mülk ü mâl ü cân ister ne de zevk ü sefâ ister

(Şeyh Es’ad Erbilî, Nat-ı Şerif-2)

Bahar-ı feyz-i yâre ermedim rengim hazânîdir

Gül-i ruhsârı yâdiyle sirişkim erguvânîdir

(Muallim Nâcî, Na’t-ı Şerif-3)

5- Hz. Peygamber'in Dudağı/Ağzı: Hz. Peygamber'in dudakları da gülden nasibini almıştır elbette. O'na olan aşkını dile getirdiği aşağıdaki beytinde Osman Şems Efendi, Hz. Peygamber'in dudaklarını gül renkli kadehe benzetir. M. Fehmi Gerçeker de gül yaprağına. O'nun "mim"e benzeyen mübarek ağzı ise "gül goncası" veya "gonca-i ter" dir.

*Neşve-i gül-bâde-i lâ'linle serhoş olmuşum
Düşmüşüm deryâlara deryâ-yı pür-cûş olmuşum*

(Osman Şems Efendi, Na't-ı Şerif-1)

*Gül yaprağıdır güzel dudaklar
Dürdânelerin feminde saklar*

(M. Fehmi Gerçeker, Hilye-i Fahr-i Âlem)

*Şu denlü idi kim bî-misl ü garâ
Dehânı gonca-i ter idi gûyâ*

(M. Fehmi Gerçeker, Hilye-i Fahr-i Âlem)

*Mîme benzerdi, asil goncaydı,
Leb-i deryâsı da hoş bir yaydı.*

(M. Ali Eşmeli, Hilye-i Şerife)

6- Hz. Peygamber'in Saçı/Kâkülü/Zülfü: Avlarlı Muhammed Lütfi Efe ve Osman Kemalî, Hz. Peygamber'in kâkülü ve zülfünü, hem şekli hem de kokusu bakımından güle benzetirler. M. Fehmi Gerçeker ise O'nun saçları ile gül destesi arasında benzerlik bulur. Ayrıca şairlere göre, Hz. Peygamber'in gül kâküllerinin kokusu, Tatar müşgünün (misk) kokusundan daha güzeldir. Bu sebeple "sabâ" rüzgârı, gül ve reyhana O'nun zülfünden koku verir.

*Gül kâkülünün bûyü güzel müşg-i Tatar'dan
Zâtındaki bârdan*

(A. Muhammed Lütfi Efe, Na't-5)

*Âb-ı la'linden alır ezhâr u esmâr lezzeti
Bûy verir güle reyhâna zülfünden sabâ*

(Osman Kemalî, Na't-2)

*Bazen örülürdü zülf-i server
Güldeste-i nevbahâra benzer*

(M. Fehmi Gerçeker, Hilye-i Fahr-i Âlem)

7- Hz. Peygamber'in Elleri/Avuçları/Parmakları: Hz. Peygamber'in "Cennetin gülbünlerinden (gül bahçeleri) bir güldeste" bulunanelleri sü-

rekli gül kokar.¹⁴ Dolayısıyla O eller birer “*gülistan*”; avuçlarının içi “*gülbahar*”, parmakları ise “*verd-i handân*” (açılmış gül)dür.

*Cennetin gülbünlerinden bir güldeste var gül kokan elinde
Bülbül güle âşık ben sana âşığım Efendim*

(Osman Nuri Öz, Efendim)

yar

avuçlarının içi

gülbahar

(Ferman Karaçam, Dağ ve Çöl)

Her parmağı sanki verd-i handân

Âşıkları andelib-i hayran

(M. Fehmi Gerçeker, Hilye-i Fahr-i Âlem)

8- Hz. Peygamber’in Ayakları: Âdem Özbay, yukarıdan beri anlatılan diğer uzuvları gibi, gül ile Hz. Peygamber’in ayakları arasında benzerlik bulur.

Her düşmem gül ayaklarına kapanmamdır

(Âdem Özbay, Sen Gel Diye Ey Sevgili)

9- Hz. Peygamber’in Nübüvvet Mührü: Hz. Muhammed’in bedenî varlığında diğer insanlardan farklı olan en önemli tarafı, iki omuz arasında bulunan peygamberlik mührüdür. Nübüvvet mührü, bedeninin rengine göre daha beyaz renkte, hafif kabarık ve üzerinde kumral tüylerin bulunduğu bir bendir. Rahip Bahira, O’nun son peygamber olduğunu, daha çocukluk yıllarında bu nübüvvet mühründen tanımıştır.

Bazı manzumelerde Hz. Peygamber’in nübüvvet mührü aya, güneşe, keklük yumurtasına olduğu kadar gül goncasına da benzetilir.

Bir âyet-i pertev-i hidâyet

Gül gonca-i Gülşen-i hidâyet

(M. Fehmi Gerçeker, Hilye-i Fahr-i Âlem)

10- Hz. Peygamber’in Elbisesi: Hz. Peygamber’in elbisesi ile gül arasında da bir benzerlik mevcuttur. Yenişehirli Avnî O’na, vefatıyla âlemi Hz. Yakup’un hüznü evine çevirmesinin acı ve hasretiyle, “*Kandesin kandesin ey Yûsuf-ı gül-pîrahen*” diye seslenir.

¹⁴ Şöyle bir rivayet nakledilir: Sahabeden Ukbe b. Firkat’in dört hanımı vardır. Kadınlar, kocalarına daha yakın olabilmek için güzel koku sürünmekte birbirleriyle yarışır. Fakat kocaları hiç koku sürünmediği hâlde her zaman onlardan daha güzel kokar. Sebebini sorduklarında Ukbe b. Firkat şunları söyler: “Hz. Peygamber zamanında hastalanmışım. Eliyle bir miktar tükrüğünü sırtıma ve karnıma sürüp sığadı. O hastalık geçti. O günden beri bu güzel koku bende devam etti.”

*Eyledün âlemi Yakûb-ı dile beyt-i hazen
Kandesin kandesin ey Yûsuf-ı gül-pîrahen*

(Yenişehirli Avnî, Nat-3)

11- Hz. Peygamber'in Tebessümü: Şairler tarafından daha çok “hüzün peygamberi” olarak nitelenmesine rağmen, Hz. Muhammed, aynı zamanda çevresindekilere karşı yüzünden tebessümünü eksik etmeyen bir insandır. Abdullah b. Hâris'in “*Resûlullah Efendimiz kadar çok tebessüm eden, yani O'nun gibi güleç yüzlü bir kimse daha görmedim.*”¹⁵ cümlesi, bu hâlin şahadetidir.

Şairlerimize göre Hz. Peygamber gülerken yüzünde güller açar; tebessümünden güller dökülür ve böylece o tebessüm tam bir “*gül-i handân*” olur.

Güller dökülür gülmelerinden gül-i handân

Ey zevk-i gülistân(A. Muhammed Lütfi Efe, Na't-5)

Gülerken yüzünde güller açılır (Ramazan Dönmez, Cânâ)

12- Hz. Peygamber'in Nefesi, Sesi, Sözü: Hz. Peygamber'in hemen hemen bütün uzuvları kadar nefesi, sesi ve sözü ile gül arasında yakın bir ilişki söz konusudur. Nitekim Sezai Karakoç'a göre gül, “*Peygamber muştusu Peygamber sesi*”dir. (Gül Muştusu)

Yürüsem yürüsem

Işığının gölgesinde

Erisem erisem

Gül-i Rana sesinde

(İbrahim Özgüleç, Işığın Gölgesinde)

Hasret bendini yıkan gözyaşım tükendi artık,

Gül sesine uyandım, arkamda muhacir bir rüzgâr

(Arif Dülger, Gül Sesi)

güllerle leylaklarla geçilirdi kapından

gül devriydi sırlar içinde yaşanan yıllar

merhamet pınarları akardı yüreğinden

senin gül sesine uyanırdı çiçekler

(Talip Işık, Yağmur Beklemez Mısralarım)

O ki nefesi gül gibi kokan, boyu gül endam

(Hüseyn K. Ece, Gül Endam)

¹⁵ Ali Yardım, *Peygamberimiz'in Şemâli*, s. 298.

Ses ve nefes ile söz arasındaki kaçınılmaz ilişki, tabii olarak Hz. Peygamber'in sözlerine de yansır ve O'nun "her sözü" bir gül olur.

*Dünyâ ki harâp olsa yeter gül-i Muhammed
Billûr dudağından dökülen her sözü güldür.*

(Zafer Şık, Gül Kasidesi)

Ey gül sözlü Yar,

Yoğur gönlümüzü

(İbrahim Özgüleç, Ey Yar-1)

13- Hz. Peygamber'in Kokusu: Tanzimat sonrası dönemde kaleme alınan şiirlerde Hz. Peygamber ile gül arasında en çok ilişki kurulan hususlardan bir başkası, O'nun kokusudur. Bu ilişkide çoğu zaman Hz. Peygamber güle değil; gül, kokusu bakımında Hz. Peygamber'e benzetilir. Buna göre Hz. Peygamber'in teni ve teri, güle koku olmuş; bir başka söyleyişle -bütün çiçekler gibi- gül kokusunu O'nun teri ve teninden almıştır. Bu sebeple eğer gül, O'nun kokusunu taşıyorsa şair için sadece "hâr/diken"dir. Şairlerimizin bu yaklaşımlarının ardında Hz. Peygamber'den rivayet edilen "**Benim kokumu koklamak isteyen kırmızı gülü koklasın.**" sözünün önemli tesiri olduğu söylenebilir. Ayrıca sahabelerin bu konudaki şahitliklerini unutmamak gerekir. Enes b. Mâlik'i dinleyelim: "**Resûlullah Efendimiz Medine sokaklarından birinden geçtiğinde O'nun misk gibi kokusu hemen sezildiğinden, halk, o yoldan Hz. Peygamber'in geçtiğini söylerdi. Bizler, Peygamber Efendimizin gelişini, kokusunun güzelliğinden anlardık.**"¹⁶

Teri, güle koku olan

Ten Muhammed Mustafa'dır.

(Bestami Yazgan, Muhammed Mustafa)

Teridir gül Ahmed'in

Sâde bir gül Ahmed'im

Nice Gülşen fedâdır

Terine GülAhmed'in

(Fatih Okumuş, Gül Sana)

Levlake, levlake demiş, Rabb'im seni çok yüceltmiş

Güller, sümbüller, lâleler terindi yâ Resûlallah

(Bahaettin Karakoç, Lirik Na'lar-1)

¹⁶ Ali Yardım, Peygamberimiz'in Şemâli, s. 280.

*Ya terleyince terinden
Ebedî güller derilen
O gül muştusu sahibi?*

(Hüseyin K. Ece, Gül Muştusu Sahibi)

*Gül buyun alıp nesim-i ağâh,
Yükselmede Arşa her sebergâh.*

(M. Fehmi Gerçekler, Hilye-i Fahr-i Âlem)

Tanzimat sonrası şairlerimizin şiirlerindeki Hz. Peygamber-gül ilişkisi, sadece O'nun bedenî uzuvları ve bu uzuvların şekli, rengi ve kokusuyla sınırlı değildir. Giderek genişleyen bu ilişki O'nun içinde yaşadığı zamanı, gerek hayatta iken gerekse vefatından sonra bulunduğu mekânı/mekânları, tebliğ ettiği dinî, ümmetine bıraktığı sünnetini de kapsamaya başlar.

14- Hz. Peygamber'in Daveti, Şeraiti, Sünneti: Şairlerimize göre Hz. Peygamber'in ilk vahiyden vefatına kadar olan sürede insanlığa olan daveti; daha açık ifadeyle şeraiti veya sünneti de gülle yakından alâkalıdır. Meselâ Ahmet Efe "Na't-ı Gülşeni"sinde Hz. Peygamber'in yüzünün "gülden güzel" olduğunu belirtmenin yanı sıra ikliminin "gülşen", çağrısının da "özge gülistan" olan Firdevs olduğunu söyler.

*Gün Onun gülden güzel vechine pervanedir
Can Onun gülşenine delidir, divanedir.*

.....

O, çağrısı bağıri yamık yolcuların vahası

Çağrısı, Firdevs olan özge gülistânedir (Ahmet Efe, Na't-ı Gülşeni)

Zafer Şık da aynı yaklaşım içindedir. Şaire göre Hz. Peygamber'in hem billûr dudağından dökülen "her sözü" hem de bu sözleriyle insanlığa sunduğu güldür.

*Dünyâ ki harâp olsa yeter gül-i Muhammed
Billûr dudağından dökülen her sözü güldür.*

.....

Tarife ne hacet gülü, meydanda bütün gün

İnsanlığı kurtarmak için sunduğu güldür.

(Zafer Şık, Gül Kasidesi)

Nitekim Nurullah Genç'e göre, hicretin son aşaması olan Veda tepeleğinde Hz. Peygamber'in görünmesiyle birlikte "gül devleti" kurulmuş ve "yeryüzü tahtına" "şifa gülü, vefa gülü, can gülü", herkesin "sultan gülü" olan Hz. Peygamber oturmuştur.

*Gül devleti kuruldu vedâ tepelerinde
Yeryüzünün tahtında ışıldayan hep güldü*

(Nurullah Genç, Gül ve Ben)

Sezai Karakoç, *Gül Muştusu*'nun sonundaki Allah'a ve Hz. Peygamber'e yakarışında, O'nun şeriatını gül ile simgeler. İster ki Hz. Peygamber, gül bahçesi olan türbesinden topraklarımıza gül tohumları saçsın; Allah da yeni topraklara gül diksinler diye küçük askerlerini korusun.

*Gül tohumları saç bize
Gül bahçesi olan türbenden*

....

*Küçük askerlerini
Gül diksinler diye yeni topraklarma*

(Sezai Karakoç, Gül Muştusu)

Ebubekir Eroğlu ve A. Vahap Akbaş ise Hz. Peygamber'in bu dünyadan ayrılırken kokusu yüreklere güç verecek bir gül bıraktığını belirtirler. Söz konusu gül, hiç şüphesiz O'nun şeraiti veya sünnetidir. Bu sebeple “hep kapı önünde” duran Müslümanlar, “*altı kara parçası*” kapansa bile o gülün rehberliğinde yedinciden bir “*yol*” veya “*iz*” bulacaklardır.

*Seyyid Nebî bize bir gül bıraktı
kanatların çırpınıp süzüldüğü gün
kaç yüreğe güç verir râyihası
Seyyid Nebî bize bir gül bıraktı*

(Ebubekir Eroğlu, Yol Elçisi)

*Gittin gülüşünü bıraktın kalbimiz için
Lâleyi, gülü, karanfili bıraktın*

(A. VahapAkbaş, Miras)

15- Hz. Peygamber'in Zamanı: İncelediğimiz şiirlerde Hz. Peygamber-gül ilişkisinin en yoğun biçimde vurgulandığı unsurların başında O'nun bir beşer ve peygamber olarak içinde yaşadığı zaman/dönem gelir. Hz. Peygamber'in Miladî 571'deki doğumundan 632'deki vefatına kadarki 63 yıllık zaman dilimi; yani bir fânî olarak içinde yaşadığı kozmik zaman, şairlerimizin dilinde “*Gül Asrı*”, “*Gül Çağı*” veya “*Gül Devri*” dir. Çünkü zatı, bütün bedenî uzuvları, kimlik ve kişiliği kadar daveti, şeraiti ve sünneti ile de gül olan Hz. Peygamber, elbette bu niteliğini içinde yaşadığı zaman ve mekâna da taşımış ve yaymıştır.

Meselâ Ahmet Efe, uzun “Na’t”ının ilk kısmından Hz. Peygamber’in doğumu öncesinde dünyanın içinde bulunduğu kötü durumu doğru-
dan doğruya anlatmanın yanı sıra gülle de sembolleştirir. Buna göre Hz. Peygamber’in doğumundan önce dünyanın “gülşeni/gülizârı” harap ve solmaktadır. Bu sebeple şair, “güzelliklerin tümünden daha güzel” olan Hz. Peygamber’e bir an önce gelip tıpkı bülbüller gibi “gülşen”e can katması için yalvarır.

*Bir zulüm ki âlemi virâne kılmaktadır
Ve âlem kabreyleyen figâne dalmaktadır
Gülizârı haraptır, gülşeni solmaktadır.*

.....

*Gel, gülşene can katan bülbüller misali gel
Gel ey güzelliklerin tümünden daha güzel.*

(Ahmet Efe, Na’t)

Olcaı Yazıcı da Hz. Peygamber’in doğumuyla birlikte yaşanan mutlu değişimleri anlatırken “mahzun güller”in dirildiği ve kâinata “rayiha” yayıldığını söylerken gülü çağırıştırır.

*Sen geldin, mutsuzluğun cam fanusu kırıldı
Sen geldin, esrarınla mahzun güller dirildi*

Sen geldin, kâinata bir rayiha saçıldı

Sen geldin, Kaf dağının kapıları açıldı (Olcaı Yazıcı, Gülce Bir Gelişin Şiiri)

Yeter Demir Ekinci ise “Nur-u Dilârâ” isimli uzun şiirinde, kâinatın bugüne kadar şahit olduğu “en kutlu doğum”la birlikte her şeyin renk ve kokusuyla güle dönüştüğünü dile getirir.

*Yere degecek kadar yakındı
Semanın yıldızları
Dualarında biriktirmişti arz
En muamma baharı.
En kutlu doğuma şahit oluyordu kâinat.
kül rengi kuşlar,
gül rengi olmuşlar.
Mekke’de gül yağmuru,
Badiye gülistan.
gül kesilmiştir kâinat
taşlar gül kokuyordu
gül kokuyordu
çiğdemler, yaseminler, karanfiller, ıtırılar.*

(Yeter Demir Ekinci, Nur-u Dilârâ)

Hüseyin K. Ece “*Güle Merhaba*” isimli manzumesinde, Hz. Peygamber’in yeryüzüne teşrifıyla yaşanan sevinç ve mutluluğu dile getirirken büyük ölçüde “gül” metaforunu kullanır. Çünkü O’nun doğumuyla birlikte Mekke’nin sokaklarına “*gül kokusu*” yayılmış ve “*Mükerrem*” olmuştur.

*Bir zamanda durgun suya bir taş düştü,
Bir zamanda bahar güneşi doğdu,
Sevinç haberleri geldi, doğudan, batıdan
Rüzgâr bir bayram sabahında,
Bir hoş okşadı yaprakları,
Gül kokusu yayıldı Mekke’nin sokaklarına,*

....

*Merhaba ey en müstesna Gül!
Merhaba ey en âşina Gül!*

(Hüseyin K. Ece, Güle Merhaba)

Yaşadığı zamanı “*Gül Asrı*”, “*Gül Çağı*” veya “*Gül Devri*” kılan Hz. Peygamber’in hayatındaki devreler de şairlerimizin dilinde, gülün farklı hâlleriyle sembolleşir. Meselâ Arif Nihat Asya, meşhur “*Naat*”ında O’nu “*Hatice’nin koncası/Ayşe’nin gülü*” olarak nitelerken bir anlamda hayatının söz konusu dönemlerine vurguda bulunur. Ayrıca şair aşağıdaki mısralarında Hz. Peygamber’in Medine’den birlikte dönerlerken Abve’de vefat eden annesi Âmine’yi hatırlatıp “*Dünyanın en güzel gülü*” olan Hz. Muhammed’in onun bahçesinde açtığını dile getirir.

*Ey Abve’de yatan ölü
Bahçende açtı dünyanın
En güzel gülü*

(Arif Nihat Asya, Naat)

Şairlerimize göre gençlik veya peygamberlik öncesi dönemde “*gül goncası*” olan Hz. Peygamber, Hira’da ilk vahiy ile müşerref olmasından itibaren kokusu da diyar diyar bütün dünyaya yayılmaya başlayan bir “*gül-i rânâ*” olmuştur artık.

*Öksüz bir gül açılır, Hira’nın ocağında;
Rengi gül, kokusu gül, yayılır diyar diyar...*

(Rıfat Araz, Seni Bildim Ey Rasul)

“*Hicret*” isimli manzumesinde, Hz. Peygamber’in gelişiyle birlikte çağın bağrında “*has güller*”in açtığını belirten Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, kıymetini bilmeyen Mekkeli müşrikler tarafından Hicret’e mecbur bırakılışını gül motifiyle anlatır.

*Bir oymak meyledip zillete, züle
Bülbül olamadı açılan güle..
Gül etek toplayıp süzüldü çöle
Ve gitti şuur.*

(N. Yıldırım Gençosmanoğlu, Hicret Destanı-II)

Kıscası; ümmetinin dilinde Asr-ı Saadet olarak bilinip kabul edilen Hz. Peygamber'in hayatta bulunduğu dönem şairlerimizin dilinde "Gül Asrı", "Gül Çağı" veya "Gül Devri"dir. Bu sebeptir ki inananlar, O'nun doğum yıl dönümlerini birer gül mevsimi olarak kutlarlar. Rıfki Kaymaz'ın "Gül Bestesi" isimli güzel şiirini burada hatırlamak gerekir.

Hz. Peygamber'i "gülistan sultanı" olarak niteleyen Kaymaz, O'nun doğum yıldönümünü "gül mevsimi" olarak görür. Öyle bir gül mevsimidir ki bu, Müslümanlara her şey "yâr", "diyâr-ı gül"den kokusunu getiren "bâd-ı sabâ" bülbüle şifalı rüzgâr, gözyaşlarıyla yoğrulan şebnemler yanağında yağmura dönüşüp "cuybâr", o yağmurla yıkanan gülistandaki goncalar dile gelip "gülnâr" olurlar. Ancak bütün bu güzelliklerin sonunda idrak edilen "O'suzluk", şair ve Müslümanlar için tam bir "sonbahar" oluverir.

*Gül mevsimi geldi mi her şey bize yâr olur
Gönüller gül kokarken geceler nehâr olur*

*Bâd-ı sabâ getirir diyâr-ı gülden koku
Fıgan eden bülbüle şifayâb rüzgâr olur*

*Gözyaşıyla yoğrulur şebnemler yanağında
Dönüşür yağmurlara damlalar cuybâr olur*

.....

Ey bülbülün sevdası sultanı gülistanın

Sensiz bütün mevsimler bize sonbahâr olur.(Rıfki Kaymaz, Gül Bestesi)

Onun içindir ki, hemen hemen bütün şairlerimizin biricik özlemi, "gül devri"ne dönmek ve "gül devri"nde yaşamaktır.

*Özlemi yaşarken o gül devrinin,
Selâm olsun derim, o gül yüzlüye,
Kalbimizin yükü sonsuzluk aşkı;
Selâm olsun derim. O bal sözlüye.*

(Hüseyin K. Ece, Gül Muştusu Sahibi)

Hz. Peygamber-gül ilişkisinin zamana bağlı son merhalesi vefatıdır. Fatih Okumuş, O'nun vefatı ile gül arasında bile bir ilişki bulur.

*Sevgili ölüm bile sana öyle yakıştı
Öyle doğal ki sanki bir gül şuranda ölüm*

(Fatih Okumuş, Sevgili Kasidesi)

16- Hz. Peygamber'in Mekânı:Hiç şüphesiz Hz. Peygamber'in içinde veya üzerinde yaşadığı mekânlar da O Gül'den nasibini almıştır. Farklı şiirlerinde Hz. Peygamber'e "*ey taptaze gül*" (Ay Yüzlü) ve "*ey gül-i rana*" (Ravza) diye hitap eden M. Fethullah Gülen, bir şiirinde O'nu, "*kupkuru çölleri Cennet'e çeviren Gül*" ve "*Medine'nin Gülü*" olarak niteler.

*Ey kupkuru çölleri Cennet'e çeviren Gül;
Gel o bayıltan renklerinle gönlüme dökül!
Vaktidir, ağlayan gözlerimin içine gül!
Ey kupkuru çölleri Cennet'e çeviren Gül;*

(M. Fethullah Gülen, Medine'nin Gülü)

Şükrü Karaca da yedi bölümlük uzun "*Na't*"ına Hz. Peygamber'i, doğduğu çölü, doğum zamanını ve annesi Âmine'yi gül teşbihi ile anlatarak başlar.

*Çöl bir gül mekânıydı, gül mevsimiydi o gece
Açmıştı tek güllünü güllerin sultanı Âmine.*

(Şükrü Karaca, Na't)

Mustafa Uçurum'sa nağmesine muhtaç gönlünün susuzluğunu dindirebilmek için O'nun çöllerdeki "*gül yurdu*"na varmak ister.

*Nağmene muhtaç gönlüm hep aradım diyar diyar
Çöllere bir nur indi gül yurduna varayım yar*

(Mustafa Uçurum, Dilbesteyim)

Hüseyin K. Ece'ye göre geçtiği yerlere şeref ve izzet bahşeden Hz. Peygamber'in evi gülistan, sokağı gül yolu, göğünde ise gülden yıldızlar doludur.

*Evi gülistan, hanesi saadet
Çarşısı hayat, sokağı gül yolu,
Geçtiği yerlerde şeref ve izzet
Göğünde gülden yıldızlar dolu*

(Hüseyin K. Ece, Gül Muştusu Sahibi)

17- Hz. Peygamber'in Kabri: Türk şiirinde Hz. Peygamber ile gül arasında en yoğun olarak karşılaşılan ilişkilerden bir başkası O'nun Medine'de Mescid-i Nebevî içindeki kabridir. Çünkü ruhunu "*Refik-i Alâ*"ya teslim ettiği vefatından sonra Hz. Peygamber'den

Müslümanlara kalan en somut yadigâr “*Ravza-i Mutabhara*”dır. Ayrıca “*Ravza-i Mutabhara*”, dünya gözüyle görme imkânı bulamayan şairlerimizin O’na olan aşklarını dile getirip şefaât isteklerini sunabildikleri/sunabilecekleri biricik mekândır.

Konumuz sınırları içinde baktığımızda şairlerimizin gözünde ve dilinde Hz. Peygamber’in Ravza’sı, “*gülcâr-ı adn*”, “*gülcâr-ı kûy*”, “*gül bahçesi*”, “*gül ravza*” veya “*gülistan*”dır. Meselâ Aczî Ağa’ya göre Hz. Peygamber’in kabri bir Adn cenneti gül bahçesidir. Tıpkı bülbülün güle olan aşkı sebebiyle figan etmesi gibi, şair de bu Adn gül bahçesinin kokusuna duyduğu aşk ile figan etmeye gelmiştir.

*Ravza-i gülcâr-ı adnin bûyine hayran olup
Bülbül-âsâ aşk ile efgâna geldim ya Habib*

(Aczî Ağa, Na’t)

Gül Ravzana varıp kendimden geçsem

(Sadullah Çelik, Canım Efendim)

O “*gülicar*”e olan aşkıdan dolayı “*mestâne*” ve “*avâre*” bir hâle düşen M. Fethullah Gülen ise, “*Ravza İştîyâkı*”nı dile getirdiği şiirinde Peygamber’in kabrini, destana sığmayacak bir gül bahçesi olarak tanımlar.

*Ben bir garîp âvâre,
Oldu kalbim pâre pâre,
Tutuldum o gülicâre
Arz eyleyin bunu yâre!*

.....

*Dolaşırken hep mestâne,
Uğradı yol gülistâne,
Ravza namlı bağistâne;
Sığmaz dünyada destâne.*

(M. Fethullah Gülen, Ravza İştîyâkı)

Bu sebeple şairler O’nun “*gülcâr-ı adn*”, “*gül bahçesi*” veya “*gülistan*” olan “*hâk-ı kûy*”una yüzlerini sürer, gözlerine sürme olarak çekerler.

*Mukaddes seng-i kûyun tâc-ı serdir yâ Resûlallah
Gubâr-ı dergehin kühl-i basardır yâ Resûlallah*

(Süleyman Şâdî, Nat-6)

*Yüz niyaz ile yüzüm sürsem o hâk-ı kûyuna
Dîdeme her giz gerekmez sürme-i âlem-behâ*

(Süleyman Şâdî, Nat-2)

Ancak Süleyman Şadı gibi, Hz. Peygamber'in kabrine ulaşabilecek kol ve kanattan mahrum olan şairler, içine düştükleri çaresizlikle kıvranıp gözyaşı dökerler.

*Gönül güzlâr-ı küyinden yana pervâz ede ister
Velikin neyleyim bî-bâl ü perdîr ya resûlullah*

(Süleyman Şadı, Nat-6)

18- Hz. Peygamber'in Zikri: Hemen hemen bütün maddî ve manevî varlığı ile gül arasında çok yakın bir ilişki bulan şairlerimiz, Hz. Peygamber'in zikri ile gül arasında da benzerlik kurarlar. Meselâ İbrahim Özgüleç'in "Ey Yar-1", Mustafa Miyasoğlu'nun "Hicret Destanı" ve Fatma Şengil Süzer "Selâmün Aleyke" başlıklı şiirlerinde böyle bir ilişkiyle karşılaşırız. Dolayısıyla ismi ağzımızda "gül kokusu" olan Hz. Peygamber'i anmak, gül koklamaktan farksızdır. Çünkü ne zaman O'nu ansak, içimize gül kokusu veya gül rüzgârı dolar; yüzümüz, sözümüz ve özümüz gül olur. Hatta O'nun vasıflarını ezberleyen İffet Efendi'ye göre Hz. Peygamber'i zikreden dudakları âdeta gül tatlısı olmuştur.

*Ne zaman seni ansak gül kokusu içimize dolar.
Özümüz gül olur, yüzümüz gül, sözümüz gül;
İç dünyamıza bir gül rüzgârı dalar,*

(İbrahim Özgüleç, Ey Yar-1)

*Seni anmak bir gülü koklamak gibi
Güllere su vermek
Hayata yeniden doğmak gibi*

(Mustafa Miyasoğlu, Hicret Destanı)

isminiz, selâmınız ağzımızın gül kokusu

.....

Sussak ve dolaştırsak bize kâfi gül suyu

(Fatma Şengil Süzer, Selâmün Aleyke)

*Eder tûtî-i can evsâfın ezber yâ Resûlullah
Lebim zikrinle gül-kand-i mükerrer yâ Resûlullah*

(İffet Efendi, Na't-1 Şerif)

B- Temsilî Teşbih, Temsilî İstiare ve Sembol Düzeyinde Hz. Peygamber-Gül İlişkisi

Buraya kadar olan bölümde daha çok, Hz. Peygamber-gül ilişkisini, teşbih veya istiare sanatları çerçevesinde dile getiren örnekler üzerinde

durduk. Klâsik edebiyatımızda başlayıp günümüz şiirine kadar devam eden bu yaklaşım, zaman zaman veya -daha çok- zamanla daha da genişletilerek “*temsîlî/tafsîlî teşbih*” veya “*temsîlî/tafsîlî istiare*”ye dönüştürülmüş; hatta büsbütün “*sembol*” seviyesine yükseltilmiştir. Artık Hz. Peygamber, çeşitli uzuvları veya nitelikleri bakımından parça parça güle benzetme yerine, bütün maddî ve manevî varlığı ile gülle sembolize edilir olmuştur. Böylece Hz. Peygamber-gül ilişkisi, mısra ve beyit sınırlarını aşarak şiirin önemli bir kısmını veya bütünü kucaklayan bir sanat çerçevesinde ifade edilir hâle gelinmiştir. Bu tür söyleyişlerin klâsik dönemdeki en güzel örneğini, Fuzûlî'nin meşhur “*Su Kasidesi*” ve Necatî'nin “*Gül Kasidesi*”nde görürüz.

*Sûya versün bağban gülzârı zahmet çekmesün
Bir gül açılmaz yüzün tek verse bin gülzare su*

.....

*Ârızım yâdıyla nem-nâk olsa müjgânım n'ola
Zâyî' olmaz gül temennâsıyla vermek hâre su*

(Fuzûlî, Su Kasidesi)

*Yıldı bir kerre menâr-ı şâhdan didâr gül
Gösterür nite ki nûr-ı Ahmed-i Muhtâr gül*

*Oldu mânend-i Medîne hoş münevver gülistân
Devha-i güldür menâre pertev-i envâr gül*

*Cem idüp evrâk-ı âl üstüne itmiş zer-efşân
Yazmış ol mecmû'aya vâsf-ı ruhun ey yâr gül*

(Necatî, Gül Kasidesi)

Gül sembolü veya imajının hemen her yönüyle Hz. Peygamber'i karşılaması, Cumhuriyet dönemi ve özellikle 1980 sonrası Türk şiirinde çok daha belirginleşip yaygınlaşmıştır. Söz konusu gelişmede, giderek güçlenen dinî uyanış ve duyarlılıklar; bunun tabii sonucu olan Mevlid kandillerinin her yıl artan bir ilgiyle kutlanması kadar; 1989'dan beri 14-20 Nisan tarihleri arası günlerin “Kutlu Doğum Haftası” ilân edilmesi ve bu haftanın -başta Diyanet İşleri Başkanlığı olmak üzere- çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından daha etkin ve geniş kitlelere hitap edecek biçimde (toplantı, konferans, panel, sempozyum, çeşitli yarışmalar, vb.) kutlanmasının önemli tesiri olduğunu belirtmek gerekir. Bunun sonucudur ki, artık Hz. Peygamber'in adı hiç anılmadan doğrudan doğruya gül sembolü ekseninde kaleme alınan şiirler öne çıkmaya başlamıştır.

Söz konusu tavrın şiirlere yansıyan ilk somut sonucu, Hz. Peygamber'e sesleniş/hitapta kendisini gösterir. Artık şairlerimiz O'na, özel (Muhamed,

Mustafa, Ahmed vb.) veya peygamberliğinden (Resûl, Nebî, Elçi, Hâtemü'l-Enbiyâ vb.) veya seçkin kimlik ve kişiliğinden (Habîballah, Fahr-i Kâinat, Dürr-i Yekta vb.) kaynaklanan isimleriyle hitap etmek yerine sadece “Gül” diye hitap etmeyi tercih ederler.

*Sensiz dünyâyı ukbâyı
Gülüm n'idem n'idem n'idem
Hûr u Cennet-i alâyı
Gülüm n'idem n'idem n'idem*

(Osman Hulusî Efendi, Nat-3)

*Armağansın cihana,
Fermanım gül-i rânâ.
Kâinat hayran sana,
Bürhanım gül-i rânâ.*

(Bestami Yazgan, Gül-i Rânâ)

*Ey Gül, ey Gonca-i Nur, meftûn yaprak, hâr sana
Sensin gönüller mâhı, bu yaz, bu bahar sana!*

(M. Necati Bursalı, Ey Gül)

*ey rayihası çölleri dolduran gül/dolduran gül
ey “hayat verecek şeylere çağırın” gül*

(A. Vahap Akbaş, Sevgili Gazelleri-4)

*Dinsin bizde de hasret, vuslat günümüz gelsin gül.
Âlem-i ervah sana doydı, biz sana açız gül.*

(Yedibeyza, Gül-4)

*Ey saâdet yolunun mürşidi Gül,
Ey gönül penceresinin hürşidi Gül!*

(M. Ali Eşmeli, Hilye-i Şerife)

H. Peygamber-gül ilişkisinin “*temsili/tafsilî teşbih*”, “*temsili/tafsilî istiare*” ve “*sembol*” düzeyine çıkışının ikinci somut göstergesi şiirlere verilen isimlerdir. Zira konuyla alâkalı şiirlerin önemli bir kısmı adını, doğrudan doğruya gülden alır olmuştur. İşte bunlardan bazıları; “*Gül*” (N. Genç), “*Gül/Ey*” (H. A. Kasır), “*Ey Gül*” (M. N. Bursalı), “*Ey Gül*” (S. Yüksel), “*Medine'nin Gülü*” (M. F. Gülen), “*Güllerin Efendisi*” (M. Yavuz), “*Ey Güllerin Efendisi*” (N. Saraçoğlu), “*Gül'e Gazel*” (E. Kaftan), “*Gül Kasidesi*” (Z. Şık), “*Na't-ı Gülşeni*” (A. Efe), “*Gül Bestesi*” (R. Kaymaz), “*Gül Sevgisi*” (İ. Özgüleç), “*Güle Seranat*” (E. Saraçoğlu), “*Gül Olsaydım*” (M. Çetin) “*Gül-i Rânâ*” (B. Yazgan), “*Gül'ce*” (C. Yeşilyurt), “*Gülce Bir Gelişin Şiiri*” (O. Yazıcı), “*Gül Muştusu Sahibi*” (H. K. Ece) vb. (İncelediğimiz metinler arasında bu sayı 100 civarındadır.)

Yukarıdaki söz konusu müstakil şiirlerin dışında bazı şairlerimiz Hz. Peygamber'e bir kitap hacminde uzun veya bir kitabı dolduracak sayıda şiirler yazmış; adını da gülle sembolize etmişlerdir. Sezai Karakoç (Gül Muştusu), Nurullah Genç (Gül ve Ben), İbrahim Özgüleç (Gül Efendim Ey Yar), Hüseyin K. Ece (Gül Üstüne Yağmur Damlası) ve M. Ali Eşmeli (Seyri)'nin (En Mükemmel; En Güzel), Tanzimat sonrası Türk şiirinde Hz. Peygamber'i gül sembolü ekseninde anlatmada ilk sırada yer alırlar.¹⁷

Bunlardan Sezai Karakoç, *Gül Muştusu*¹⁸ isimli eserinde, İslâm kültürü, medeniyeti ve imanını gül sembolü etrafında anlatıp aynı eksende yeni bir diriliş özlemini dile getirir. Şair 14 bölümden oluşan uzun manzume boyunca sık sık gül metaforunu çeşitli biçim ve bağlamlarda kullanır. Manzume boyunca karşımıza çıkan “*Gül, sarı gül, kırmızı gül, beyaz gül, gül habercisi, gül muştusu, gül uygurluğu, gül lambası, gül aydınlığı, gül sesi, gülün özü, gül şurubu, gül suyu, gül şarabı, gül sebili, gül şişesi, gül bardağı, gül bahçesi, gül tarhları, gül tohumu, gül ağacı, gül fidanı, gül yaprağı, gül saçları, gül çizgisi, gül kokusu, gül türküsü, gül tanesi...*” gibi kelime ve tamlamalar, söylemek istediğimiz husus hakkında önemli bir ip ucu verecektir. Sezai Karakoç'un diğer eserlerinde de benzer yaklaşımları görmek mümkündür.

*Biz çocuklarsa
Güllerle döğdük birbirimizi her baharda
Gül fırlattık birbirimize taş yerine
Gülle ıslattık birbirimizi
Gül sularında yıkadık saçlarımızı
Gül sularında yıkadık leğenlerde
Gül taşydık okullara kitaplar arasında*

.....
*Gül yaprağından kubbe
Gül fidanından çatı
Gül kokusundan anne
Gül şurubundan aşk sanatı*

(Sezai Karakoç, Gül Muştusu)

“*Yağmur*” şiiriyle tanıdığımız Nurullah Genç'in, adı geçen şiirden sonra yayımladığı kitaplarından birisinin adı ise *Gül ve Ben*'dir.¹⁹

¹⁷ Bu arada Rasim Özdenören'in *Gül Yetiştiren Adam* (Akabe Yay. Ankara 1979) isimli romanını hatırlamak gerekir.

¹⁸ Sezai Karakoç, *Taha'nın Kitabı-Gül Muştusu*, Diriliş Yay., İstanbul, 2007 112 s.

¹⁹ Nurullah Genç, *Gül ve Ben*, Timaş Yay., İstanbul 2005, 80 s..

Genç, bu kitabındaki, büyük ölçüde birbirinin devamı olması sebebiyle tek bir manzume olarak değerlendirilebilecek 20 şiirinde, bu defa O'nu “yağmurun bir sonraki adıdır” dediği gül sembolüyle karşılar. Kitaptaki metinlerden ikisi de ismini gülden (gül, güldeste) almıştır. Şair kitabında, Hz. Peygamber ve yolundan uzaklaşıp yabancı iklimlere düşmüş bir zihin ve gönlün O'nu arayışlarını, O'na özlemlerini, O'nsuzluğun acılarını mısralara döker.

*hangi ürkek kavgada yaralandım yığıdim
seni bu şuh kafese hangi zâlim el koydu
diyorsun: bir zamanlar gülşende bir bey idim
bu naylon çiçeklerin adını kim gül koydu*

.....

*bir Latin çiçeğine aldandı bakışların
akreplere sevdalı neyin varsa dumanlı
nerede o her yanı gül kokan nakışların
nasıl bir afet ki bu, feryâdın bile kalmadı*

(Nurullah Genç, Gül ve Ben)

Yer yer mitolojik dönemlere uzanmakla birlikte, daha çok Osmanlı tarihi üzerine yoğunlaşıp oradan günümüze uzanan zamanın akışı içinde hep gül ekseninde şekillenen hayatı anlatırken kullanılan gül, çeşitli anlamlarının yanında büyük ölçüde Hz. Peygamber'i sembolize eder.

*gül sesleri geliyor; her yer duâ ve niyaz
açtı gök kapısını yerde çiğ taneleri
adımları parıltı, alınları bembeyaz
dağılıyor evrene gülün mestâneleri
sen ki en büyük GÜL'sün, en çok gülü seversin
söyle bahçwanma, bir gül de bana versin*

(Nurullah Genç, Gül ve Ben)

Nurullah Genç manzumesinde, gül kelimesini 94 defa kullanmanın yanı sıra “gülşen, gülşah, gülizar, gülbahar (2), gül endam, gül çağı, gül asrı, gül devleti, gül tomurcuğu, gül tozu, gül izi, gül destanı, gül suyu (2), gül taşı, gül havaları, gül çadırı, gül cemresi, gül yağmuru, gül ipliği, gül ışığı, gül şekli, gül tahtı, gül pusat (2), gül rahim, gül oya, gül dalı, gül tohumu, gül dumanı, gül pınarı, gül sesi, gül yolculuğu, gül zindanı, gül delisi, Gülfer Kalfa, güldeste, güllü yar, güllü diba, güllü kumru, gül döşemek, gül koklamak, güle dönmek, gülmek, gülüş, sultan gülü, şifa gülü, vefa gülü, can gülü, Cemgül” gibi pek çok isim, sıfat, fiil ve tamlamalar da kullanmak suretiyle manzumesini âdeta gülistana

döndürür. Elbette bütün bu kullanımların hedefi, Hz. Peygamber; Hz. Peygamber'in şahsında teşekkül eden gül medeniyetidir.

Öte yandan şiirlerinde O'na "güller gülü", "gül-i rana", "güllerin rüyası", "rüyamızın gülü", "gül ülkesinin hükümdarı", "Gül Efendim", "Güllerin efendisi" hitaplarında bulunan İbrahim Özgüleç, toplam 60 şiir ve 6 beyti ihtiva eden *Gül Efendim Ey Yar*²⁰ isimli kitabındaki manzumelerinin -iki-üç metin istisna (Ayna, Aşğın Canı Olmaz, Yürekten Bakınca, Aynada)- tamamında Hz. Peygamber'i konu almaktadır. Özgüleç'in şiirlerinde en dikkati çeken taraf, hem isim, hem içerik hem de kelime kadrosu itibarıyla büyük ölçüde gül etrafında şekillenmiş olmalarıdır. Elbette ki bu gül, çoğu zaman Hz. Peygamber'i sembolize eder. Aşağıdaki gül ve gülle ilgili kelime ve ibareler, şiirlerin atmosferi hakkında önemli ipucu verecektir.

"gül, gül-i rana, gülcemal, güller gülü, güllerin hası, güllerin efendisi, kâinatın gülü, dünyanın en güzel gülü, rüyamızın gülü, güllerin rüyası, gül ülkesinin hükümdarı, gül sözlü, gül çağı, gül devri, gül iklimi; gül marşı, gül aynası, gül şavkı, gül tebessümü, gül kokusu, gülkurusu, gül eri, gül rüyaları, gül yangını, gül yaprağı, gül rengi, gül delisi, gül ırmağı, gül sevdası, gül yükü, gül yiğitleri, gül erleri, gül rüzgârı, gül selamı, gülistan, gül bahçesi, gül kurnası, gonca..."

Aşkın bir alev gibi düştü içime,
Gül, gül hep güldür dilim.
Kimse boş dönmedi kapından,
Gülsüz kalmasın elim.

(Gül Efendim Ey Yar, Gülsüz)

Ayrıca Özgüleç'in kitaptaki manzumelerin önemli bir kısmı da gül başlığına (*Gülün Düşü, Ey Gül* (3 adet), *O Gülün, Gülsüz Edemem, Gülsüz, Gül İçimde Sultandır, Gül Şavkına Tutulmak, Gülsüz Gidilmez, Gülsüz Edemem, Gül Sevdası, Gülşene Gömün Beni, Güllerin Rüyası, Gülistana Gidelim*)sahiptir.

Hüseyin K. Ece'nin tamamı gül merkezli şiirlerden oluşan *Gül Üstüne Yağmur Damlası*²¹ isimli kitabını dolduran 63 metinden ikinci bölümdeki (Şiraze) 24'ü doğrudan doğruya Hz. Peygamber ile alâkalıdır. Yer yer başkalarından alınmış metinleri (27 metin) de ihtiva eden kitaptaki seçme şiirlerin 7'si yine Hz. Peygamber'e tahsis edilmiştir.

²⁰ İbrahim Özgüleç, *Gül Efendim Ey Yar*, Anadolu Kitap Kırtasiye, Isparta, (tarihsiz), 82 s.

²¹ Hüseyin K. Ece, *Gül Üstüne Yağmur Damlası*, Beyan Yayınları, İstanbul 2010, 175 s.

Gül güzeli gül güzeli
 Gülle sevdim gül güzeli
 Güllerin Efendisi bu
 Sen onunla gül, güzeli...

(Hüseyin K. Ece, Gül Duası)

Şimdi Tanzimat sonrası Türk şiirinde Hz. Peygamber-gül ilişkisini, “*temsili/tafsili teşbih*”, “*temsili/tafsili istiare*”, “*alegori*”, “*sembol*” ve “*imge*” düzeyinde ele alan şiirlerden bazı örnekleri görelim. Bunlardan Ahmet Efe’nin “*Gül’e Na’t*”, Ekrem Kaftan’ın “*Gül’e Gazel-1*” ve “*Gül’e Gazel-2*”, Zafer Şık’ın “*Gül Kasidesi*”, A. Vahap Akbaş’ın “*Sevgili Gazelleri-4*”, M. Ali Eşmeli’nin “*Güller Gülü*”, Yedibeyza’nın “*Gül-1*”, “*Gül-2*”, “*Gül-4*”, isimli gazel veya kaside tarzındaki manzumeleri “*gül*” redifi üzerine kurulmuştur.

Ahmet Efe, kaside tarzındaki 18 beyitlik “*Gül’e Na’t*” isimli manzumesinde “*gül*” kelimesini redif olarak kullanır ve şiir boyunca hiç adını vermeden Hz. Peygamber’e 19 kere “*Gül*” ismiyle hitap eder. Kasidede Hz. Peygamber’in pek çok niteliği anlatılır. Şaire göre, “*Bezm-i Elest’te rûhun hem cânı u canânı*”olan Hz. Muhammed, “*Cenab-ı Kibriya’nın âleme ihsanı*”, “*Rahmeten li’l-alemîn*” sırrının mazhârî”, “*şu arzın ve semanın en yüce destanı*”, bir tek işaretleriyle ayı ikiye bölen, kâfirleri zebânilerle korkutup müminleri hûri ve gülmanlarla muştulayan, bîçâreler ve zavallıları şefkatiyle kucaklayan, sahip olduğu mahrem sırlarla cahili arif eden, müminin sefinesi, münkirin tufanı, âşık-ı sâdikların dermanıdır. Ayrıca O, rayihasını koklasa misk ve amberin mest olacağı; la’l ve mercanı rengine âşık edecek; çevresinde yetişmiş sümbül ve reyhanı geda iken ellerinden tutup şah eden; kerem edip güzlârının kapısını açacak olsa nice sultanı kendine kulluğa ram edecek olan Gül’dür.

Şu arzın ve semanın en yüce destanı, Gül...

Cenab-ı Kibriya’nın âleme ihsanı, Gül...

*‘Rahmeten li’l-alemîn’ sırrının mazhârî O,
 Bezm-i Elest’te rûhun hem cânı u canânı, Gül...*

*Râyihasını koklasa mest olur misk ü anber
 Rengine âşık kılar lâl ile mercânı, Gül...*

*Bîçâreler önünde kavuşur bin çâyeye
 Şefkatiyle kucaklar zâr ile giryânı, Gül...*

Ellerinden tutup da şâh eder gedâ iken,
Çevresinde yetişmiş sünbül ü reyhâmı, Gül...

(Ahmet Efe, Gül'e Na't)

Rıfki Kaymaz'ın "Gül Bestesi" isimli şiiri de bütünüyle gül sembolü ekseninde hayat bulmuş güzel metinlerdendir. Şiirdeki "gül, gülnâr, gülistan, gül rengi, gül kokusu, gül yüz, diyâr-ı gül, gül mevsimi, sultanı gülistan, gonca" kelime ve tamlamaları gül sembolünü bütün açıklığı ile okuyucuya sezdirir. Kaymaz şiirinde, "gül mevsimi" olarak nitelendirdiği Hz. Peygamber'in doğum yıl dönümündeki sevinç ve mutluluğu anlatmaktadır. Buna göre gül mevsimi geldiğinde her şey Müslümanlara "yâr", gönüller gül kokarken geceler "nehâr", diyâr-ı gülden koku getiren "bâd-ı saba" figan eden bülbüle şifalı rüzgâr, yanağında gözyaşı ile yoğrulan şebnemler yağmura dönüşerek "cuybâr", bu yağmurla yıkanan gülistanda dile gelen goncalar ve çiçekler "gülnâr" olurlar. Eğer O'nun gül yüzünden güller derilip armağan edilse çoraklaşan şu dünyaya yemyeşil "diyâr" olacaktır. Ancak "gülistan sultanı"nın olmadığı bütün mevsimler, şaire ve Müslümanlara "sonbahar" oluverir.

Gül mevsimi geldi mi her şey bize yâr olur
Gönüller gül kokarken geceler nehâr olur

Bâd-ı sabâ getirir diyâr-ı gülden koku
Figan eden bülbüle şifayâb rüzgâr olur

Gözyaşıyla yoğrulur şebnemler yanağında
Dönüşür yağmurlara damlalar cuybâr olur

Yağmur damlalarıyla yıkanırken gülistan
Dile gelir goncalar çiçekler gülnâr olur

.....

Ey bülbülün sevdası sultanı gülistanın
Sensiz bütün mevsimler bize sonbahâr olur.

(Rıfki Kaymaz, Gül Bestesi)

Ekrem Kaftan da, iki adet "Gül'e Gazel" ini, -adı üstünde- gül sembolü üzerine kurmuştur. Şair, her ikisi de gül redifli olan gazellerden birincisinde, Hz. Peygamber'in -hayatta iken gerçekleştirdiği başarıları da hatırlayarak- vefatının hüznünü ve O'nsuzluğun acısını dile getirir. Kaftan'a göre Hz. Peygamber; bu âlemde kendisine lâyük bir bahçe bulunmayan; kokusu saba ve meltem rüzgârlarında gizli;

daha gonca/nihal iken bile binlerce gül veren; kendisini çok seven bağbanın daha solmadan kendi gül bahçesine aldığı; ardından da gül bahçesinin ağladığı, âlemlerin matem tuttuğu ve insanlığın sonsuz ateşe düştüğü güldür. Kısacası O, her gönle sevinç veren dikensiz tek güldür.

*Sana lâyük bir bahçe bulunmaz âlemde gül
Gittiğin gündün beri âlemler matemde gül*

*Doğduğun bahçeleri gizledi Rabb'im bizden
Bilmeyiz ne sır vardır doğduğun o demde gül*

*Tek gül sendin dikensiz her gönle sürür veren
Rayihan gizli idi sâbâda, meltemde gül*

*Bir gonca nihâl iken binlerce güller verdin
Âşıkların çoğaldı Turan'da, Acem'de gül*

.....

*Daha solmadan aldı bağbân seni gülzâra
Gidişinle gark oldu cümle nâs sonsuz nârâ*

.....

*Gülzar ağlar bu hâle, tamu söner kederden
Gül ağlarken mümkün mü tahammül intizâra*

(Ekrem Kaftan, Güle Gazel-1)

Ekrem Kaftan'ın ikinci gazeli, Hz. Peygamber'den sonra insanlığın içine düştüğü olumsuzluklar ve özellikle Müslümanların yüz yüze kaldığı zulümlerden şikâyet ve gelip kurtarması hususundaki yakarış ekseninde şekillenmiştir.

*Dünya hep yanmadadır gökten yağın ateşle,
Canlar verir goncalar mechul intikâma gül.*

*Râm oldu dağlar bile küffârın arzusuna,
Mü'min nasıl düşmesin söyle bin harâma gül?!.*

.....

*Gel ağlatma ümmeti, Rabbine secdeler kıl,
Yaşarken şefaât et, zulm ersin hitâma gül...*

*Bilirim bunca ateş, aşkının yokluğundan,
Döndür yanan ümmeti ashâb-ı kirâma gül...*

*Kalmadı ah tahammül zulmetin şiddetine,
Koy Hakk'ın rahmetiyle âlemi nizâma gül!..*

(Ekrem Kaftan, Güle Gazel-2)

M. Ali Eşmeli “gül” redifi üzerine kurduğu gazel tarzındaki manzumesinde, sahip olduğu vasıflarda hareket ederek Hz. Peygamber’i bütünüyle gül metaforu ekseninde dile getirir. Buna göre Hz. Peygamber; “*Tâ ezelden bâğ-ı sevdânın*”, “*On sekiz bin âlemin bağrında her cânın*”, “*her gülistânın*”, “*Firdevs-i Âlâ’nın*”, “*cân içre Cânânın*”, “*Sultânın*”, “*en kutlu Mânânın*” ve “*Mevlânın Gülü*”dür. Bu sebeple ilk açan bu Gül, dikensiz, katıksız ve ebediyete kadar hiç solmayan; müstesnâ, mübârek, muhteremdir; bir benzeri de yoktur. Sonuç itibarıyla O, “*Güllerin Sultânı*”dır.

*İlk açan gül! Tâ ezelden bâğ-ı sevdânın Gülü,
On sekiz bin âlemin bağrında her cânın Gülü...*

*Hiç dikensiz, hiç katıksız, tâ ebed hiç solmayan,
Öyle bir güldür O Gül, cân içre Cânânın Gülü...*

*Nûru nûrundan Hudâ’nın, rûbu rûhundan nefes,
Aşkî bülbüllerde ses, Firdevs-i Âlâ’nın Gülü...*

*Öyle müstesnâ, mübârek, muhteremdir, misli yok,
Her gören göz, der ki Seyrî: “İşte Mevlânın Gülü!...”*

(M. Ali Eşmeli, Güller Gülü)

A. Vahap Akbaş’ın “*Sevgili Gazelleri*”nin dördüncüsü de gül rediflidir. Hz. Peygamber’i sembolize eden bu gül; “*rayıhası çölleri dolduran*”, “*hayat verecek şeylere çağırın*”, “*yeri göğü rahmetle donatan*”, “*kum gönüllerini vaha eden*” güldür.

ey rayıhası çölleri dolduran güll/dolduran gül

ey “hayat verecek şeylere çağırın” gül

ey evrenin efendis/ey sevgililer sevgilisi

ey yeri göğü rahmetle donatan gül

(A. Vahap Akbaş, Sevgili Gazelleri-4)

Mustafa Çetin, Hz. Peygamber’in övgüsü ve ona duyduğu hasreti, bütünüyle gül sembolü etrafında şekillenen “*Gül Olsaydım*” isimli şiirinde ifade eder. Şaire göre Hz. Peygamber; “*ay yüzlü gül*”dür. Bu dünya ise O’na “*gülistan*” olmak için yaratılmıştır.

*dünya sürgünde gülistandır
onda ay yüzlü bir gül vardır*

*dünya ki o ay yüzlü güle
gülistan olmak için vardır*

*gül ki ay yüzlü aydımlığım
kelâmı ne berceste kelâm*

*gül ki korkusu karanlığım
selâmı ne berceste selâm*

*o güle yakın gül olsaydım
güle burak düldül olsaydım*

(Mustafa Çetin, Gül Olsaydım)

Zafer Şık da “gül” redifi on beş beyitlik “*Gül Kasidesi*”ni tamamen bu eksenle şekillendirir. Şiirde Hz. Peygamber’e ait her şey (varlığı, sözü, aşkı, hasreti, vuslatı ve sunduğu) hep gül sembolüyle karşılanır.

*Bir damla düşer toprağa bak hâresi güldür
Pervâne döner harda fakat, çâresi güldür.*

*Bülbül, sana yâr olmak için nârlara düştü
Dâim yakışan sana, bir kırmızı güldür.*

*Dünyâ ki harâp olsa yeter gül-i Muhammed
Billûr dudağımdan dökülen her sözü güldür.*

...

*Ey gül! Yok olur yokluk eğer sen var olunca
Cân buldu cihân, âb-ı hayat varlığı güldür.*

*Taştan taşa çarpıp su, gülistâna akar hep,
Fermân tanımaz kalplere, aşk âteşi güldür.*

(Zafer Şık, Gül Kasidesi)

“*Ey Kalplerin Güneşi*” isimli on bölümlük uzun şiirinin üçüncü bölümünü büyük ölçüde “gül” redifi üzerine kuran Tarık Torun, Hz. Peygamber’i “*beşere sunulan gül*”, “*şefaati mahşere konulan gül*”, “*ebedî solmayan gül*”, “*eşi olmayan gül*”, “*kalbe gülümseyen gül*” olarak niteler.

*Yaratan’ın emriyle beşere sunulan gül,
Mü’mine şefaati mahşere konulan gül.*

...

*Enfes rayihası ebedî solmayan gül,
Gülistanın içinde bir eşi olmayan gül*

(Tarık Torun, Ey Kalplerin Güneşi)

Hz. Peygamber’i gül sembolü etrafında en güzel ifade eden manzume, Mustafa Yavuz’un “*Güllerin Efendisi*” isimli şiiridir. Şiirini baştan sona “düştü” redifi üzerine kuran Yavuz, önce Hz. Âdem, Hz. İsa, Hz.

Musa, Hz. İsmail, Hz. İbrahim, Hz. Yusuf ve Hz. Yakup silsilesi içinde birtakım telmihlerle insanlık tarihini özetler.

*Önce aşka dairdi, ne varsa yazılan
Kitaplar Kitabı'ndan ibretle okunan
Sonra meleğe secde düştü, Âdem'e tövbe düştü
Şeytan'a haset düştü...
İsa'ya sofru, Musa'ya âsâ idi düşen,
İsmail'e bıçak düştü, İbrahim'e ateş düştü.
Yusuf'u kimsesiz kuyuya attılar,
Yakub'a sabr ile hasret düştü.*

Adı geçen peygamberler, hiç şüphesiz Allah'ın seçkin kulları "Efendi"lerdir. Hz. Muhammed ise "Efendiler Efendisi".

*Bir köprüde uzunca, dizilmiş Efendiler,
Efendiler Efendisi uzaklardan göründüler.
Kimine bir köşk düştü cennetten, kiminin kendi cennete düştü
Kimine bir yıldız düştü göklerden, kiminin gökler yıldızına düştü...
Cümle hasenatı pay etmişler evvelde,
Kimine bir damla düştü, kimi deryalara düştü...*

Mustafa Yavuz, gül sembolü etrafında vücut bulan en yakıcı mısralarını şiirinin sonuna saklanmıştır.

*Ey hüsnün, çilenin, sabrın sesi
Sıcak çöllerin ılık nefesi
Efendiler birer gül sen GÜLLERİN EFENDİSİ
Topraktan ateşe gül düştü, gülden ateşe yaş düştü,
Sonunda bizim payımıza
Ateş gibi yanan gönüller düştü...*

(Mustafa Yavuz, Güllerin Efendisi)

Mustafa Yavuz'un "Güllerin Efendisi"ndeki başarısına rağmen, Hz. Peygamber'i gül sembolü ekseninde şiir diliyle en güzel biçimde anlatmak Yahya Kemal Beyatlı'ya nasip olmuştur. Çok açık bir ipucu olmadığı için bir takım tereddütlere sebebiyet veren klâsik üslûptaki bu şiir, şairin "Söz Meydanı" isimli gazelidir. Yahya Kemal'e göre; zaman zaman olalı ve gülün güzelliği dillere destan olalı, Hz. Peygamber gibi bir gül görmemiştir. Bu sebeple -eğer şirke düşme endişesi olmasa- denilebilir ki, O, Cemalulllah'ın "ahsen-i takvim" çerçevesinde cihanda tecessüm etmiş yegâne sembolüdür ve bir benzeri de yoktur.

*Zamân o gül gibi görmemiş zamân olalı
Gülün güzelliği dillere dâstân olalı*

.....

*Yegâne hüsn-i ilâhî odur Cemâlullah
Cihâna absen-i takvîm'den rıyân olalı*

*Mesâğ olsaydı eğer lâ-şerîke-leh derdim
Nazîri gelmedi âleme hüsn ü ân olalı*

(Yahya Kemal Beyatlı, Söz Meydanı)

II- Gül-Hz. Peygamber İlişkisi

Baştan beri olan izahlarımızda Hz. Peygamber-gül ilişkisi üzerinde durduk. Gördük ki şairlerimiz Hz. Peygamber'in hemen hemen bütün uzuvları; bu uzuvların rengi, kokusu ve şekli; üzerinde yaşadığı mekânlar ve kabri; altmış üç yıllık ömrünü geçirdiği zamanı; daveti/şeraiti veya sünneti ile gül arasında vazgeçilemez bir ilişki görüyor ve bu ilişkiyi teşbih, istiare, sembol sanatları çevresinde dile getiriyorlar. Söz konusu dile getirişlerde Hz. Peygamber benzeyen, gül ise kendisine benzetilen durumundadır.

Bir hayli yaygın olan bu tarz yaklaşımın yanında, gerek klâsik Türk şiirine gerekse Tanzimat sonrası Türk şiirine daha dikkatli baktığımızda, daha önce de belirttiğimiz gibi, Hz. Peygamber-gül ilişkisinin aslında iki taraflı olduğunu görürüz. Yani sadece Hz. Peygamber güle benzemez/benzetilmemez; gül de Hz. Peygamber'e benzer/benzetilir. Nitekim yukarıdaki örneklerde şairlerimiz çoğu, Hz. Peygamber'in yüzü, yanağı, kokusu ve terini güle benzetirlerken; bazıları gülü O'na benzetmişlerdi. Bu kapıyı ilk aralayan şairlerimizin başında Yunus Emre gelir. Yunus Emre sarı çiçeğe; "Gül sizin neniz olur?" sorusunu yönelttiğinde ondan aldığı cevap; "Gül Muhammed teridir" olur. Aslında -gül de dâhil olmak üzere- yeryüzündeki cümle çiçekler, Hz. Muhammed'in terindedir.

*Yine sordum çiçeğe
Gül sizin neniz olur
Çiçek eydür ey derviş
Gül Muhammed teridir.*

(Yunus Emre)

*Hak anı öğdü yaratdı sevdi habibim dedi
Yeryüzünde cümle çiçek Mustafa'nın teridir*

(Yunus Emre)

Aynı anlayış Şevkî ve Fuzûlî'nin aşağıdaki beyitlerinde de görülür.

*Güle geldi gülererek, gülleri güldürdü o Gül
Gül güler miydi güle, gelmese güzâre o Gül*

(Şevkî)

*Şebnem- i güzâr- i ruhsar-i Resûlullahdur
Neşr-i itriyle kılur her dem anı is'ar gül*

(Fuzûlî)

Böylece gül benzeyen, Hz. Peygamber de kendisine benzetilen durumuna gelmiş olur (teşbih-i maklûb). Bu tavır İslâm dünyasındaki yaygın bir inançtan kaynaklanır. Söz konusu inanç, gülün Hz. Peygamber'in terinden yaratılmış olduğudur.²² Miraç hâdisesi esnasında hiçbir peygambere nasip olmayan olağanüstü ihsanlarla karşılaşan Hz. Peygamber, melekût âleminde mülk âlemine döndüğü sıradaterlemiştir. Yüzünde biriken ter damlaları yeryüzüne düşer. İşte bu ter damlalarının düştüğü yerde Allah kırmızı gülü yaratmıştır. Konu bir hadisle de teyit edilmiştir. Hz. Peygamber buyurur ki: “*Semavata miracım sırasında, arz benim ayrılığımıza takat getiremeyip ağladığımda, Allahu Taala, arzın gözünün yaşından Habîb'i için ağlayan arzın gözyaşının zayi olmaması için ve ondan faydalı bir nesne vücuda gelmesi için “lasaf” denilen bir bitki yarattı. O anda melekût âleminden mülk âlemine döndüm.*

(Bu sırada), *Yüzümde biriken ter damlalarının düştüğü yerde O, cihanı süsleyen kırmızı gülü yarattı. Ümmetinden bir kimse benim kokumu duymak isterse, kırmızı gülü koklasın.*”²³

Belirttiğimiz inanç, Türk kültürü ve edebiyatında gülün niçin bu kadar önemsendiği ve niçin yaygın biçimde kullanıldığı sorularına açık bir cevap teşkil eder. Dolayısıyla yukarıdan beri izah etmeye çalıştığımız Hz. Peygamber-gül ilişkisini bu inanç çerçevesinde düşünmek daha isabetli olacaktır.

Sen gülsün, onun için güller bile muhterem

(Hüseyn K. Ece, Güle Merhaba)

²² Gülün var oluşuna dair başka inançlar da söz konusudur. Bunlardan biri, Hz. Âdem cennetten kovulduğunda büyük üzüntü ve pişmanlık yaşar. Affı için Allah'a yalvarıp gözyaşları döker. İşte gül, Hz. Âdem'in bu sevinç gözyaşlarından yaratılmıştır.

Bir başka inanç ise; Hz. Âdem ile Havva'nın cennete iken üzerlerinde bulunan cennet yapraklarının dünyaya sürgün edildiklerinde kuruyup dökülmesi ve bunlardan gülün meydana gelmesidir.

²³ Mustafa Tatçı, İsmail Hakkı Bursavî'nin *Gül Risalesi*", *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, s. 104.

Şimdi, doğrudan doğruya Hz. Peygamber-gül ilişkisinde, gülü benzenen; Hz. Peygamber'i de kendisine benzeten kurgusunu öne çıkaran bazı örnekler üzerinde duralım.

İbnülemin Mahmut Kemal İnal “Na’t”ında güllere koku verenin Hz. Peygamber’in kokusu olduğu belirtirken; Şeref Hanım, Allah’ın gül bahçesine O’nun renk ve kokusundan revnaklık verdiğini vurgular. Ali Ulvi Kurucu ise “*Derdimendim*” isimli manzumesinde sümbülün kokusunu ve gülün de güzelliğini Hz. Peygamber’den aldığını belirtir.

Bîyundur eden güllere irâs-ı revâyih (İ. Mahmut Kemal İnal, Na’t-1)

Reng ü bûyunla verdi Hak revnâk

Sahn-ı gülzâra yâ Resûlullah

(Şeref Hanım, Nat-1 Resûl-10)

Bûy-i vaslıdır, muattar eyleyen sümbülleri,

Nûr cemâlinden eserdîr, bâğ-ı aşkım gülleri,

Gül cemâlindir Habîbim, mesteden bülbülleri,

(A. Ulvi Kurucu, *Derdimendim*)

M. Ş. Yaltkaya, “Na’t”ında gülün, Hz. Peygamber’in “âl” rengini “iktibas” ettiği için gülistanda bülbüllerin kendisine “nevakâr” olmalarının şaşırtıcı olmadığını söyler.

Aceb mi gülistân içre nevakâr olsa bülbüller

Gül etmiş iktibâs-ı reng-i âlin yâ Resûlullah

(M. Ş. Yaltkaya, Na’t)

Öte yandan Cahit Yeşilyurt, güllerin Hz. Peygamber’in yanağının toprağa yansması olarak görürken; hâlin sahip olduğu olumsuzluklardan gül sembolüyle karşıladığı Hz. Peygamber’e sığınan Hüseyin Hatemi de “Na’t”ında gülü ondan “bir elçi” olarak niteler.

Senden bir elçiymiş güller

Sonsuz Rahmet’ten gelensin

Sevgim gülden simgelensin

Avucunu sıcaklığından

Göğsümde bir gül yücelsin

Bensiz geçmekteyken günler

Neredeysem râyiha gelsin

(Hüsrev Hatemi, Na’t)

Osman Sarı, Hz. Peygamber’in yeniden dünyaya gelmesini istediği ve “gel” redifiyle bu isteği sürekli vurguladığı “*Bir Gelişe Övgü*” isimli manzumesinde, sadece insanların değil, bütün tabiatın; özellikle to-

murcuklanmış güllerle bülbüllerin O'nu beklediklerini ifade ederken Hz. Peygamber-gül ilişkisini gündeme getirmiş olur.

*Yetmez mi bunca bekleyişleri gül tomurcuklarının
Ne bülbül kaldı ne gül kaldı gelmedi bahar gel*

*Güller yine tomurcuktur izin ver açsınlar
Günlerce gül yüzün görmek için bekler gel*

(Osman Sarı, Bir Gelişe Övgü)

Hz. Peygamber-gül ilişkisinin konumuzla ilgili yönünü şiir diliyle en güzel anlatımlarından biriSadettin Kaplân'ın "Na't" isimli manzumesinde ifadesini bulur. Uzun şiirin dördüncü bölümünde konuyu hüsn-i talil sanatı ekseninde hikâyeleştiren şair, bir güle; tıpkı Yûnus'un sarıçiçeğe sorduğu gibi, "Güzel Muhammed'in terinden misin?" sorusunu yöneltir. Gülün merakla beklenen cevabı, "bir nebze" de olsa o terden ilham aldığı şeklindedir. Gül, her bahar yeniden açarken bütün arzusu, O'nun lutfuna erebilmek ve O'nun kokusunu verebilmektir. Bütün bahçeler ve bağlar da tıpkı gül gibi o ilhamı aramakta; bülbül de o sevdâ ile figan etmektedir.

Ya gülün dikenlerinin var oluş sebebi? Ola ki O'na âşık ve O'na sadık bir Müslüman gelip gülü koparıırken dikenleri elini kanatır da bir damla kan yaprağına düşer ve o kanın düştüğü yerde Muhammed aşkına bir gül açar.

*gönül bahçesinde bir güle sordum,
"güzel muhammed'in terinden misin"
güldü gül gülüşü müsbete yordum
dedi "yüzeyden mi, derinden misin
olaydı o terden tek damla bende
ederdim cihanı kendime bende
almışım o terden bir nebze ilhâm
kokumuz, dokumuz uymazsa ne gam
o ilhâmı arar bahçeler bağlar
bülbül o sevdâyla dalında ağlar
her bahar lûtfuna ermek dileğim
o'nun kokusunu vermek dileğim
boşuna değildir dikenim elbet
o'na âşık, o'na sâdik bir ümmet
okşuyorken dalımın güllerini
kanatırsa dikenim ellerini
bir damla kan yaprağına düşer de
o mübarek kanın düştüğü yerde*

*muhammed aşkma açarsa bir gül
işte hep o gülü bekliyor gönül
kâinat durdukça solar mı o gül
ölür mü o güle sevdâh bülbül
işte açtım duvağımı tülümü
gerçek âşık isen kopar gülümü”*

(Sadettin Kaplan, Na't)

Yukarıdaki alıntılarında da yer yer dikkati çektiği gibi, aslında kokusu, rengi, tazeliği ve güzelliğini Hz. Peygamber'den alan gül de O'na âşiktir. Özellikle Hz. Peygamber'in vefatından sonra, bütün inananlar gibi, güller de O'nsuzluktan dolayı yetim ve mahzundur. Her bahar yeniden tomurcuklanıp açarlarken büyük bir şevkle O'nu beklerler.

*Güller açılırken seher vakitlerinde
Sadberklere dönüşürken goncalar
Misk kokularıyla ağlayıp seni anarlar
Bahar gül çerağımı senin aşkımla yaktı*

(Özlem Doğan, Şefaât Yâ Resûlullah)

Kısacası O, güllerin efendisidir ve bu yüzden de binlerce gül bahçesi O'na gıpta etmektedir.

*Güllerin efendisi olmak kolay değildir,
Gıpta etmede ey Gül, binlerce gül-zâr Sana!*

(M. Necati Bursalı, Ey Gül)

Ancak Fuzûlî yüzyıllar öncesinden, hem Müslümanların hem de güllerin söz konusu beklenti ve ümitlerinin boşuna olduğunu belirtir. Çünkü “bağbân”, onca zahmete girip binlerce “gülzâre” su verse de, bir daha O'nun yüzü kadar güzel bir gül açılmayacaktır.

*Sûya versün bağbân gülzârı zahmet çekmesün
Bir gül açılmaz yüzün-tek verse min gülzâre su*

(Fuzûlî, Su Kasidesi)

III- Hz. Peygamber-Bülbül İlişkisi

Hz. Peygamber-gül veya gül-Hz. Peygamber ilişkisinde dikkati çeken bir başka husus, sık sık bülbülün gündeme getirilmiş olmasıdır. Kültür ve edebiyatımızda güle yakın bir değere sahip olan ve konumuzla yakından ilgisi bulunan bülbül, gül ile birlikte Divan şiirinin vazgeçile-

meyen mazmunlarından birisidir.²⁴ Bilindiği gibi bu mazmunda bülbül, bütün ömrü ve varlığını sevgilisine adanmış âşığı sembolize eder. Hatta başlangıçta beyaz renkli olan gül, bilinen rengini bülbülün uğruna feda edip döktüğü kanından almıştır. Ayrıca tasavvuf kültüründe bülbül, “can” ve “ruh”u temsil eder.

Gül-bülbül mazmunu, Hz. Peygamber’i konu alan şiirlerde de zaman zaman kullanılır. Yani bülbül, bir “gül”, “gül-i rânâ”, “gülistan sultanı”, “güllerin efendisi” olan Hz. Peygamber’e âşıktır. Burada hatırlatalım ki Hz. Peygamber’in önde gelen vasıflarından biri, “Habibullah” ve “Halilullah”tır. Bu anlayışla konuya yaklaşan bazı şairler, kimi zaman açıkça, kimi zaman da gülü söylemeden bülbül-gül ilişkisi içinde Hz. Peygamber’e telmihte bulunurlar.

Mesela Hasan Basri Çantay bülbülü, Hz. Peygamber’e karşı bağıri yanık “âşık-ı zâr” diye sevmiştir. Çünkü Hz. Peygamber, gülistan sultanıdır. Ayşe Tuncer ise bülbülün asırlardır hem gül hem de gülzâr olan Hz. Peygamber’i çağırıldığı inancındadır.

*Bülbül de senin bağıri yanık âşık-ı zârın
Feryâdı bütün ateş-i suzân diye sevdim*

(H. Basri Çantay, Canlara Canan Diye Sevdim)

*Ey bülbülün sevdası sultanı gülistanın
Sensiz bütün mevsimler bize sonbahar olur.*

Rıfki Kaymaz, Gül Bestesi)

*Gül sensin, gülzâr sensin
Bülbül seni çağırır asırlardır*

(Ayten Tuncer, Na‘t)

Bununla birlikte incelediğimiz şiirlerde çok daha yaygın olan tutum, Hz. Peygamber aşkıyla yanan şairlerin kendilerini bülbül (andelip)’e benzetmeleridir. Böylece bülbül-gül ilişkisi belli bir değişikliğe uğramış olur. Bu tavrın en güzel örneklerini Salih Nihanî ve Osman Kemalî’nin manzumelerinde buluruz. Şiirleri boyunca Hz. Peygamber’e duydukları aşkları sebebiyle vuslat isteklerini dile getirip yalvaran şairler, kendilerini, O’nun güzellik gül bahçesinde mahzun, garip ve çılgın bir hâlde yaşayan bülbüle benzetirler.

²⁴ Bkz. Bilal Kemikli, “Güle Ayna Tutmak ya da Bülbülün Gül Tasavvuru”, *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, s. 293-302.

*Cemâlin gülşeninde andelibem yâ Rasûlullah
Velî mahzûn u hâtır bir garibem yâ Rasûlullah*

(Salih Nihanî, Nat-1 Şerif)

*Kemâlî Gülşen-i hüsnünde bir şûrîde bülbüldür
Koma bu bağda serv ü semensiz yâ Resûlullah*

(Osman Kemalî, Nat-1)

Osman Kemalî'nin şiirindeki çok daha zekice söylenmiş mısraı, şairin kendini dikene benzetip gülün dikensiz olmayacağı söylemidir.

*Ayrma zümre-i rindândan bu abd-i mahzûnu
Meseldir derler olmaz gül dikensiz yâ Resûlullah*

(Osman Kemalî, Nat-1)

Şeyhülislâm Arif Hikmet Bey, Hz. Peygamber'e olan aşkını dile getirdiği "Na't"ında, uğruna döktüğü gül renkli gözyaşları (gülgün) ile bahar mevsimi ve bülbül arasında kurduğu zarif ilgi sonucu gül mazmununa ulaşır. O gül, manzumenin temel öznesi olan Resûlullah'tır.

*Gözümde eşk-i gülgün oldu cârî yâ Resûlullah
Hezâr-ı aşkının geldi bahârı yâ Resûlullah*

(Şeyhülislâm Arif Hikmet, Na't)

*Ben senin gülşeninde bülbül-i zarım efendim
Sensiz gönül ikliminde gül-i zarım efendim.*

(Ahmet Efe, Rasulullah'a)

Osman Kemalî, Şeyhülislâm Arif Hikmet Bey ve Ahmet Efe'nin mısralarındaki kendini bülbüle benzetiş; bu bağlamda bülbülün güle benzeyen Hz. Peygamber'e olan derin aşkı ve yine bülbülün aşk ve hasret acısıyla durmadan figan edışı söylemi aşağıdaki Hüseyin Vassaf, Süleyman Şadî, Şeref Hanım ve A. Muhammed Lütfi Efe'nin beyitlerinde de varlığını sürdürür.

*Misâl-i bülbül nâlişteyim gülzâr-ı vaslında
Marîz-i aşkının ver feyz-i sıhhat yâ Resûlullah*

(Hüseyin Vassaf Bey, Nat-4)

*Dem-â-dem arzû-yı gülşen-i vaslınla bülbül-tek
Çıkar tâ arşa feryâd ü figânım yâ resûlullah*

(Süleyman Şadî, Na't-11)

*Arzu-yı gülşen ü valsınla her şeb ta-seber
Bülbül-asa Şadî-i şeyda eder ah ü enin*

(Süleyman Şadî, Na't-12)

*Aşkınla gelir bülbül-i dil cûş u hurûşa
Verd-i ter-i gülcâr-ı terâvetsin efendim*

(Şeref Hanım, Nat-ı Resûl-2)

*Gül yüzü güzel bülbül-i cânım sana kurban
Çok eyledi efgân* (A. Muhammed Lütfi Efe, Na't-5)

Elbette şairlerin O'na olan aşklarının somut ifadesi olan bu figanları, Hz. Peygamber'in cemalini veya hayâlini görünce büsbütün değişir ve şairler gülşendeki güller gibi “handan” oluverirler.

*Kalbimde karar eyleyli nakş-i hayâlin
Gülşendeki güller gibi handânım Efendim*

(Seyranî, Efendim)

Bu arada Hz. Peygamberi bülbüle teşbih eden şairlerimiz de vardır. Çünkü O, “Resûlullah” olarak İslâm şeraitini hem “âyet” hem de “hadis”lerle en güzel biçimde ümmetine tebliğ ederek “vahdet bağı”nın bülbülü olmuştur.

*Ya Nebîyyallâh Cenâb-ı Hak seni kılmuş Habîb
Ol sebepten bâğ-ı vahdette sen oldun andelîb*

(K. Mehmet Rüşti, Na't-ı Şerif)

Hulâsa: Bu aziz millet, “Nebîyyallah”, “Resûlallah” “Hâtemü'l-Enbiyâ”, “Rahmeten-lil-âlemîn”, “Habib-i Kibriyâ”, “Fabr-i Âlem” bilip yürekten iman ettiği Hz. Muhammed'e olan derin bağlılık, hürmet, sevgi ve aşkını, sadece kalbinin bir köşesinde saklı tutmamış; bin yıllık tarihi içinde hayatının hemen her alanına yansıtarak kültür ve sanatının vazgeçilemez unsurlarından biri hâline getirmiştir. Yine bu aziz millet, yaratılıştan getirdiği güzellik duygusunun gülde tecessüm ettiğini görmüş; onu sevmiş; onu güzel, güzellik ve aşkın sembolü hâline getirmiştir. Baştan beri izah etmeye çalıştığımız kimi zaman gülde Hz. Peygamber'i; kime zaman da Hz. Peygamber'de gülü görme, duyma, koklama ve idrak etme olgusu; yani Hz. Peygamber-gül veya gül-Hz. Peygamber ilişkisi; bu ilişkideki benzerlik ve aynılık, böyle bir ruh, gönül ve gözün eseridir.

Bunun içindir ki, hayatı müddetince alnında hep “secde gülleri”yle “gül yüzünden güller saçan”, “Halil'in gül duası, Mesih'in müjde gülü”, “Hatice'nin goncası”, “Ayşe'nin gülü” “gül endam” ve “gül cemal” olan Hz. Peygamber, şairlerimizin gönlü ve dilinde; “Hakk-ı Cemal'in gülü”, “elest bağının gülü”, “Medine'nin gülü”, “dertli gönüllerin solmayan gülü”, “gül sultan”, “gülistan sultanı”, “gülle-

rin sultanı”, “gül diyarının padişahı”, “güllerin efendisi”, “gül-i ter (taze gül)”, “gül-i rânâ (içi kırmızı, dışı sarı gül)”, “has gül”, “müstesna gül”, “taptaze gül”, “yediveren gül”, “nur gül”, “gül-Ahmed”, “öksüz gül”, “ilâhî hediye gül”, “İslâm bahçesinin gülü”, “dünyanın en güzel gülü”, “gönüllerin gülü”, “solmayan gül”, “gonca-ı nur” dur. Yaşadığı devir ise “gül asrı” “gül çağı” veya “gül devri”; yaşadığı mekân da “diyar-ı gül”, “gül yurdu”dur. Onlar inanırlar ki “zaman zaman olalı” ve gülün güzelliği “dillere dâstân olalı” “O GÜL GİBİ” bir gül görmemiştir.

Şiir Kaynakçası

- Aczi Ağa, “Na’t”, **Güle Salavat Hz. Peygamber’e Şiirler Antolojisi**, (Hzl. M. Özçelik), Mavi Yay., İstanbul 2006, s. 134.
- Akbaş, A. Vahap, “Miras”, **Yağmur**, S. 23, Nis-May 2004.
- Akbaş, A. Vahap, “Sevgili Gazelleri-4”, **Bir Şehre Vardım**, Beyan Yay., İstanbul, 1997, s. 13.
- Asya, Arif Nihat, “Naat”, **Dualar ve Âminler**, Ötügen Yay., İstanbul 1976, s. 62.
- Alvarlı Muhammed Lütfi Efe, “Na’t-5”, **Yağmur**, S. 38, Oc-Şub. 2008.
- Araz, Rifat, “Seni Bildim Ey Resûl”, **Sonsuzluğa Adanan Ömür**, Kültür Ajans Yay., Ankara 2004, s. 73-74.
- Başer, Ahmet, “Yâ Resûlullah”, **Altınoluk**, S. 266, Nisan 2008, s. 16.
- Beyatlı, Yahya Kemal, “Söz Meydanı”, **Eski Şiirin Rügârıyla**, Yahya Kemal Enstitüsü Yay., İstanbul 1974, s. 37.
- Bursalı, Mustafa Necati, “Ey Gül”, **Kâinatın Efendisine Na’tlar Antolojisi**, (Hzl. A. Budak-A. Belbağı), Zaman Kitap, İstanbul 2004, s. 254.
- Bursalı, Mustafa Necati, “Na’t-ı Şerif”, **Kâinatın Efendisine Na’tlar Antolojisi**, s. 257.
- Çantay, Hasan Basri, “Canlara Canan Diye Sevdim”, **Kâinatın Efendisine Na’tlar Antolojisi**, s. 178.
- Çelik, Sadullah, “Canım Efendim”, www.muhammedmustafa.net
- Çetin, Mustafa, “Gül Olsaydım”, İskender Pala, **Gül Şiirleri**, Kapı Yay, İstanbul 2007, s. 105.
- Doğan, Özlem, “Şefaât Yâ Resûlullah”, **Altınoluk**, S. 278, Nisan 2009, s. 17.
- Dönmez, Ramazan, “Cânâ”, **Altınoluk**, S. 184, Haz. 2001, s. 33.
- Dülger, Arif, “Gül Sesi”, **Güle Salâvat Hz. Peygamber’e Şiirler Antolojisi**, s. 356.

- Ece, Hüseyin K., “Gül Muştusu Sahibi” (s. 116), “Gül Endam” (s. 154), “Güle Merhaba” (s. 119), “Gül Duası” (s. 171), **Gül Üstüne Yağmur Damlası**, Beyan Yay., İstanbul 2010.
- Efe, Ahmet, “*Gül’e Na’t*”, **Anka**, S. 16, Eyl. 2009, s. 10.
- Efe, Ahmet, “*Na’t*” (s. 13), “*Resûlullah’a*” (s. 19), “*Na’t-ı Gülşeni*” (s. 21), **Can Gazeli**, Sanat Yay., Konya, 1994.
- Eroğlu, Ebubekir, “*Yol Elçisi*”, **Berzah**, YKY İst., 2001, s. 179.
- Eşmeli, M. Ali, “Güller Gülü”, **En Mükemmel En Güzel**, Yüzakı Yay., İstanbul, 2009, s. 54
- Eşmeli, M. Ali, **Hilye-i Şerife**, Yüzakı Yay., İstanbul 2010.
- Garip, Recep, “*Mavi Gül*”, İskender Pala, **Gül Şiirleri**, s. 102.
- Genç, Nurullah, “Gül”, **Gül ve Ben**, Timaş Yay., İstanbul, 2005, s. 39.
- Gençosmanoğlu, Niyazi Yıldırım, “*Hicret*”, **Tarih İçinde Hicret ve Na’tlar Antolojisi**, TMKV. Yay., İstanbul, 1982, s. 105.
- Gerçeker, M. Fehmi, **Hilye-i Fahr-i Âlem**, İstanbul, 1944.
- Gülen, M. Fethullah, “*Medine’nin Gülü*”, **Kırık Mızrap-2**, Nil Yay., İstanbul, 2000, s. 63.
- Gülen, M. Fethullah, “*Ravza İştiyakı*”, **Kırık Mızrap**, Nil Yay., İzmir, 1996, s.
- Hatemi, Hüseyin, “*Na’t*”, **Peygamber Şiirleri**, (Hzl. H. A. Kasır), Denge Yay., İst., 1997, s. 245.
- Hüseyin Vassaf Bey, “*Na’t-4*”, **Şefaata Ya Resûlullah Sevgili Peygamberimize Na’tlar**, (Hzl. G. Keçeci), Buhara Yay., İstanbul, 2005, s. 228.
- Işık, Talip, “*Yağmur Beklemez Mısrarım*”, **Buruciye Edebiyat**, S. 2, Nis. 2008
- İffet Efendi, “*Na’t-ı Şerif*”, **Güle Salâvat Hz. Peygambere Şiirler Antolojisi**, s. 120.
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal, “*Na’t-1*”, **Tarih İçinde Hicret ve Na’tlar Antolojisi**, s. 71.
- Kaftan, Ekrem “*Güle Gazel-1*” (s. 17), “*Güle Gazel-2*” (s. 19), **Gülistanbul**, Ayışığı kitapları, İstanbul, 1999.
- Kaplan, Sadettin, “*Na’t*”, **Sular Susadıkça**, Alioğlu Yay., İst., 1992.
- Karaca, Şükrü, “*Na’t*”, **Anestü Nâra**, Ötügen Yay., İst., 1993, s. 15.
- Karaçam, Ferman, “*Dağ ve Çöl*”, **Güle Salâvat Hz. Peygambere Şiirler Antolojisi**, s. 365.
- Karakoç, Sezai, **Taha’nın Kitabı-Gül Muştusu**, Diriliş Yay., İstanbul, 2007.

- Karakoç, Bahattin, “Lirik Na’tlar-1”, **Gündemde Yine Aşk Var**, Nobel Kitabevi, Adana (Tarihsiz), s. 25.
- Karaman, Hayrettin, “*Şemâil*”, **Dert Söyletir**, İz Yay., İstanbul, 2008, s. 7-11
- Kaymaz, Rıfki, “*Gül Bestesi*”, www.muhammedmustfa.net
- Ketencizâde Mehmet Rüştü, “*Na’t-ı Şerif*”, **Türk Edebiyatında Na’tlar**, (Hzl. E. Yeniterzi), TDV Yay., Ankara, 1993, s. 73.
- Köksal, M. Asım, “*Peygamberimizin Şekli*”, **Peygamberimiz Aşkın Diliyle Hz. Muhammed’in Hayatı**, Sufi Kitap, İstanbul, 2000, s. 286.
- Kurucu, Ali Ulvi, “*Derdimendim*”, **Gümüş Tül**, Marifet Yay., İstanbul, 2003, s. 160.
- Miyasoğlu, Mustafa, “*Hicret Destanı*”, **Tarih İçinde Hicret ve Na’tlar Antolojisi**, s. 145.
- Muallim Naci, “*Na’t-1 Şerif-3*”, **Muallim Naci’nin Şiirleri**, (Hzl. A. Hayber-H. Özbay), MEB Yay., İstanbul, 1997, s. 263.
- Okumuş, Fatih, “*Gül Sana*”, **Gül Üstüne Yağmur Damlası**, Beyan Yay., İstanbul, 2010, s. 136
- Okumuş, Fatih, “*Sevgili Kasidesi*”, **Günümüz Dilinden Hz. Peygambere Na’tlar**, TDV Yay., Ankara, 1995, s. 15-33.
- Osman Hulusî Efendi, “*Na’t-3*”, **Divan-ı Hulûsî-i Darenevî**, Nasihat Yay.
- Osman Kemalî, “*Na’t-1 Şerif-1*”, “*Nat-ı Şerif-2*”, **Türk Edebiyatında Natlar** (Hzl. E. Yeniterzi), TDV Yay., Ankara, 1993, s. 80.
- Osman Şems Efendi, “*Na’t-ı Şerif-1*”, Emine Yeniterzi, **Divan Edebiyatında Na’t**, Selçuk Ü. SBE., Konya, 1989, s. 853.
- Özbay, Âdem, “*Sen Gel Diye Ey Sevgili*”, **Güle Salâvat Hz. Peygambere Şiirler Antolojisi**, s. 373.
- Özgülçek, İbrahim, “*Doymazmuş*” (58), “*Ey Gül*” (s. 32), “*İşğm Gölgesinde*” (s. 31), “*Ey Yar*”, “*Gülsüz*”, **Gül Efendim Ey Yar**, Anadolu Kitap Kirtasiye, Isparta.
- Salih Nihânî, “*Na’t-ı Şerif*”, Musa Tektaş, **Darendereli Âlimler ve Hz. Peygamber Sevgisi**, Nesil Yay., Malatya, 2007, s. 158.
- Sarı, Osman, “*Bir Gelişe Övgü*”, **Güle Salâvat Hz. Peygambere Şiirler Antolojisi**, s. 159.
- Seyranî, “*Efendim*”, **Peygamber Şiirleri**, s. 167.
- Süleyman Şadî, , “*Na’t-2*” (s. 12), “*Na’t-6*”, (s. 14), “*Na’t-11*” (s. 17), “*Na’t-11*” (s. 17), **Divan**, (Hzl. A. Abdülkadiroğlu, Ö. Demirbağ), (Yayınevi Yok), Ankara, 1993.

- Süzer, Fatma Şengül, “*Selamün Aleyke*”, **Peygamber Şiirleri**, s. 333.
- Şeref Hanım, “*Na’t-ı Resûl-2*” (s. 530), “*Na’t-ı Resûl-10*” (s. 109), “*Tabmis-i Na’t-ı Resûl*” (s. 256), Mehmet Arslan, **Şeref Hanım Divanı**, Kitabevi Yay., İstanbul, 2002.
- Şeyh Es’ad Erbilî, “*Na’t-ı Şerif-2*”, **Türk Edebiyatında Naatler**, (Hzl. A. Özer), Kaynak Yay., 2008, İstanbul, s. 391
- Şeyhülislâm Arif Hikmet, “*Na’t*”, **Türk Edebiyatında Naatler**, (Hzl. Ahmet Özer), s. 308.
- Şık, Zafer, “*Gül Kasidesi*”, **Altınoluk**, S. 242, Nisan 2006.
- Tahirü'l-Mevlevî, “*Yâ Resûlullah*”, **Peygamber Şiirleri**, s. 203.
- Torun, Tarık, “*Ey Kalplerin Güneşi*”.
- Tuncer, Ayten, “*Na’t*”, **Kutlu Doğum Hatırasına Na’t-ı Şerif**, Trabzon Belediyesi Yay., Trabzon, 1996, s. 36.
- Uçurum, Mustafa, “*Dilbesteyim*”, **Sevgililer Sevgilisine Gül Kokulu Şiirler**, (Hzl. A. Özbay), Semarkand Yay., İstanbul, 2005, s. 75.
- Yaltkaya, M. Ş., “*Na’t*”, **Solgun Çiçekler**, (Hzl. A. Akgün), İst., 2005, s. 69.
- Yaman Dede, “*Na’t-ı Şerif*”, Mustafa Özdamar, **Yaman Dede**, Kırk Kandil Yay., İst., 2009, s. 92.
- Yavuz, Mustafa, “*Güllerin Efendisi*”, İskender Pala, **Gül Şiirleri**, s. 115-116.
- Yazgan, Bestami, “*Muhammed Mustafa*”, **Güle Salâvat Hz. Peygambere Şiirler Antolojisi**, s. 335.
- Yazgan, Bestami, “*Gülü Rânâ*”, **Şimdi Sevda Yürüsün**, Yediharf Yay., İstanbul, 2008, s. 112.
- Yazıcı, Olcay, “*Gülce Bir Gelişin Şiiri*”, **Sevgililer Sevgilisine Gül Kokulu Şiirler**, s. 56.
- Yedibeyza, “*Gül-4*”, **muhammedmustafa.net**
- Yenişehirli Avnî, “*Na’t-3*”, Lokman Turan, **Yenişehirli Avni Bey Divanı'nın Tahlili...**, Atatürk Ü. SBE. Erzurum, 1998, (Yayımlanmamış Doktora tezi) s. 411-412.
- Yüksel, Servet, “*Ey Hira Dağı*”, **Hasretle Sarıldı Toprak Yağmura**, Geçit Yay. Kayseri, 2004, s. 120.